МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ ПЕРЕКЛАДУ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Кваліфікаційна робота
магістра

на тему **ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ АУДІОВІЗУАЛЬНОГО ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ (НА МАТЕРІАЛІ ТЕЛЕСЕРІАЛУ “WEDNESDAY” ТА ЙОГО ПЕРЕКЛАДУ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ)**

Виконала: студентка 2 курсу,
групи 8.0354-ап
спеціальності 035 Філологія
спеціалізації 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно),
перша – англійська
освітньо-професійної програми
Переклад (англійський)
Фадєєва Анастасія Сергіївна

Керівник доц., к.ф.н. Бережна М.В.

Рецензент доц., к.ф.н. Погонець В.В.

Запоріжжя – 2025

Факультет іноземної філології

Кафедра теорії та практики перекладу з англійської мови

Освітній рівень магістр

Спеціальність

Спеціалізація 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – Англійська

Освітньо-професійна програма 8.035.041 Переклад (англійський)

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри _____

_____

« »_____2025_____року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА

Фадєєвої Анастасії Сергіївни

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи магістра (проєкту) «Проблеми перекладу аудіовізуального художнього тексту (на матеріалі телесеріалу "Wednesday" та його перекладу українською мовою)»

Керівник кваліфікаційної роботи (проєкту) кандидатка філологічних наук, доцентка М.В. Бережна

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом ЗНУ від «20» березня 2025 року № 425-с

2. Строк подання студентом кваліфікаційної роботи (проєкту) 01.12.2025 р.

3. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи (проєкту): оригінальний аудіовізуальний художній текст (телесеріал "Wednesday"), український дубляж телесеріалу, наукові статті з теорії перекладу, аудіовізуального перекладу та лінгвістики тексту.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): 1) розглянути теоретичні засади аудіовізуального перекладу (АВП), його види та місце у сучасному перекладознавстві; 2) визначити особливості аудіовізуального художнього тексту як об'єкта перекладу; 3) окреслити основні вимоги та обмеження, характерні для перекладу художніх серіалів; 4) визначити структурні та стилістичні особливості мови оригіналу телесеріалу "Wednesday"; 5) класифікувати перекладацькі проблеми (лексичні, культурологічні, стилістичні), що виникають при перекладі досліджуваного серіалу; 6) проаналізувати особливості відтворення та визначити продуктивні перекладацькі стратегії та прийоми при перекладі серіалу "Wednesday" українською мовою.

5. Консультанти розділів кваліфікаційної роботи (проєкту)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Вступ	Бережна М.В., к.ф.н., доц	02.06.2025	02.06.2025
Розділ 1	Бережна М.В., к.ф.н., доц	02.09.2025	02.09.2025
Розділ 2	Бережна М.В., к.ф.н., доц	01.10.2025	01.10.2025
Висновки	Бережна М.В., к.ф.н., доц	21.10.2025	21.10.2025

6. Дата видачі завдання 02.06.2025р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи магістр	Строк виконання етапів роботи (проєкту)	Примітка
1.	Пошук наукових джерел з теми дослідження, їх аналіз	Вересень 2025	виконано
2.	Добір фактичного матеріалу	Вересень 2025	виконано
3.	Написання вступу	Жовтень 2025	виконано
4.	Написання теоретичного розділу	Жовтень 2025	виконано
5.	Написання практичного розділу	Листопад 2025	виконано
6.	Формулювання висновків	Листопад 2025	виконано
7.	Проходження нормоконтролю	Грудень 2025	виконано
8.	Одержання відгуку та рецензії	Грудень 2025	виконано
9.	Захист	Грудень 2025	виконано

Автор роботи несе персональну відповідальність за відсутність в роботі несанкціонованих текстових запозичень (академічного плагіату)

Магістрант _____ А. С. Фадєєва

Керівник роботи _____ М.В. Бережна

Нормоконтроль пройдено
Нормоконтролер Г.О. Хацер

РЕФЕРАТ

Дипломна робота – 52 стор., 64 джерела, 1 додаток.

Об'єктом дослідження є англомовний аудіовізуальний художній текст (телесеріал “Wednesday”) та його український переклад (дубляж).

Мета роботи: проаналізувати особливості аудіовізуального тексту, визначити ключові перекладацькі проблеми, що виникають при відтворенні специфіки тексту в умовах синхронізації та технічних обмежень, та встановити найбільш продуктивні перекладацькі стратегії і прийоми, застосовані в українській версії серіалу.

Теоретико-методологічні засади дослідження базуються на дослідженнях аудіовізуального перекладу та кіноперекладу, розроблених Н. Абабіловою, І. Усаченко, Т. Журавель, Г. Кузенко, А. Мельником, К. Драпалюк, які визначають специфіку аудіовізуального тексту як полікодового об'єкта перекладу. Особливості застосування перекладацьких трансформацій та адаптації розкрито у роботах І. Зубко, А. Собокаря та К. Головенко. Особливості перекладу в умовах технічних обмежень дублювання (синхронізації) визначені В. Демецькою та В. Федорченко.

Отримані результати засвідчили особливості перекладу аудіовізуального тексту (на прикладі англомовного серіалу масової культури), які відображають необхідність високого рівня підготовки з боку перекладачів. Найвживанішою трансформацією при перекладі виявилась контекстуальна заміна. Аналіз способів перекладу показав, що вибір прийому залежить від необхідності дотримуватися стратегії компресії при перекладі та узгодження аудіовізуального тексту з наявним відеорядом.

Ключові слова: *аудіовізуальний переклад, дубляж, перекладацька стратегія, перекладацькі трансформації, культурна реалія, контекстуальна заміна, синхронізація (ліпсинк)*

ЗМІСТ

ВСТУП 3

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ АУДІОВІЗУАЛЬНОГО ПЕРЕКЛАДУ 7

1.1 Визначення аудіовізуального перекладу..... 7

1.2 Історія розвитку аудіовізуального перекладу..... 11

1.3 Класифікація видів аудіовізуального перекладу..... 16

1.4 Особливості застосування дубляжу як виду аудіовізуального перекладу..... 19

1.5 Продуктивні перекладацькі трансформації для відтворення аудіовізуального тексту 22

РОЗДІЛ 2 ЛІНГВО-СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СЕРІАЛУ "WEDNESDAY" ТА ЙОГО ДУБЛЯЖУ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ.... 26

2.1 Серіал “Wednesday” як об’єкт аудіовізуального перекладу 26

2.2 Контекстуальна заміна як засіб відтворення виразності оригіналу..... 30

2.3 Граматична трансформація як механізм ритмічного узгодження..... 41

ВИСНОВКИ 49

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 53

ДОДАТОК А ..... Помилка! Закладку не визначено.

ВСТУП

Аудіовізуальний переклад поступово утвердився як одна з ключових складових сучасного процесу міжкультурної взаємодії. У добу глобалізації саме медіапродукти — фільми, серіали, телевізійні програми та контент стримінгових платформ стають основним каналом поширення культурних цінностей і соціальних моделей поведінки. Це визначає потребу у високоякісному перекладі, здатному забезпечити доступність інформації для глядачів різних мовних спільнот та водночас зберегти художню і культурну специфіку оригіналу.

Розвиток кінематографу як інструменту міжкультурного спілкування зумовив формування окремої галузі перекладознавчих досліджень аудіовізуального перекладу. На відміну від традиційних форм перекладу, він передбачає роботу з багаторівневим текстом, у якому поєднуються вербальні, візуальні та звукові коди. Це вимагає від перекладача не лише лінгвістичної компетентності, але й уміння аналізувати взаємодію різних семіотичних систем, щоб адаптація не спотворювала задум авторів і залишалася зрозумілою для нової аудиторії.

Значний внесок у вивчення теоретичних і практичних аспектів аудіовізуального перекладу зробили зарубіжні дослідники, зокрема І. Ґамб’є, С. Басснетт, Д. Мірам Ван Дайк, Д. Кулезич-Вілсон, А. Ремаель, Ч. Ніколае та інші. Їхні праці заклали підґрунтя для розуміння специфіки субтитрування, дубляжу, багатомовних локалізацій і новітніх форматів перекладу, що використовуються у цифрових медіа. В українському науковому просторі питаннями аудіовізуального перекладу займалися Т. Журавель, К. Головенко, І. Зубко, А. Собокарь, Н. Матківська, Г. Кузенко та інші вчені. Їхні дослідження охоплюють аналіз практики дубляжу і субтитрування в українських реаліях, проблеми адекватності перекладу, а також пошук оптимальних стратегій відтворення культурно

маркованих елементів і перекладацьких трансформацій.

Актуальність теми зумовлена зростанням ролі аудіовізуального перекладу у добу глобалізації та цифровізації, коли серіали і фільми стають важливим каналом культурного обміну. Телесеріал “Wednesday”, який є популярним продуктом масової культури, містить численні елементи гумору, іронії, молодіжного сленгу та культурних відсилок, що створює значні виклики при перекладі українською мовою.

Дослідження спрямоване на виявлення перекладацьких трансформацій при англійсько-українському аудіовізуальному перекладі на прикладі телесеріалу “Wednesday”.

Новизна роботи полягає у дослідженні специфіки перекладу серіалу “Wednesday” українською мовою з акцентом на відтворенні культурно маркованих елементів, гумору та молодіжного сленгу.

Об’єктом дослідження виступає англомовний аудіовізуальний художній текст (телесеріал “Wednesday”) та його український переклад (дубляж). Предметом дослідження є перекладацькі стратегії і трансформації, що застосовуються під час відтворення англомовного аудіовізуального художнього тексту телесеріалу “Wednesday” українською мовою.

Мета дослідження: виявити та проаналізувати проблеми перекладу англомовного аудіовізуального художнього тексту на матеріалі телесеріалу “Wednesday” та визначити ефективні перекладацькі трансформації й стратегії, застосовані під час його українського дубляжу.

Мета дослідження визначає такі **завдання** роботи:

1) розглянути теоретичні засади аудіовізуального перекладу, його види та місце у сучасному перекладознавстві;

2) визначити особливості аудіовізуального художнього тексту як об'єкта перекладу;

3) окреслити основні вимоги та обмеження, характерні для перекладу художніх серіалів;

4) визначити структурні та стилістичні особливості мови оригіналу телесеріалу “Wednesday”;

5) класифікувати перекладацькі проблеми (лексичні, культурологічні, стилістичні), що виникають при перекладі досліджуваного серіалу;

6) проаналізувати особливості відтворення та визначити продуктивні перекладацькі стратегії та прийоми при перекладі серіалу “Wednesday” українською мовою.

Матеріалом дослідження є англомовний художній аудіомедіальний текст (телесеріал “Wednesday”) та його український переклад.

У роботі були використані такі **методи** дослідження:) описовий метод для систематизації теоретичних відомостей про аудіовізуальний переклад; 2) порівняльно-зіставний метод для визначення відповідності смислових, стилістичних і прагматичних елементів оригіналу та перекладу; 3) метод контекстуального аналізу для з’ясування значення мовних одиниць у конкретному ситуаційному й культурному контексті, що дозволяє встановити причини застосування певних перекладацьких трансформацій; 4) лінгвостилістичний аналіз для визначення особливостей стилю, експресивних засобів, мовної гри, культурних реалій та інших компонентів, важливих для передачі художності аудіовізуального тексту; 5) метод кількісного підрахунку для встановлення частотності використання окремих трансформацій, що дозволяє зробити узагальнені висновки; 6) елементи прагматичного аналізу для оцінювання того, наскільки переклад досягає комунікативної мети оригіналу – передає гумор, емоції, характер персонажа, інтенцію висловлювання.

Практична значущість роботи полягає в тому, що результати дослідження можуть бути використані для удосконалення практики аудіовізуального перекладу, підготовки навчальних матеріалів для студентів-філологів і перекладачів, а також для подальших досліджень у сфері міжкультурної комунікації та локалізації художніх текстів.

Робота пройшла **апробацію** на IX Всеукраїнській науково-

практичній конференції «Мовна комунікація і сучасні технології у форматі різнорівневих систем» (25 листопада 2024 р., Горлівський інститут іноземних мов Дніпро), а також висвітлені в одноосібній публікації «Спрощення тексту при аудіовізуальному перекладі (на матеріалі серіалу *Wednesday* та його українського дубляжу)».

Структура роботи: дослідження складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаної літератури та додатку.

У вступі подано обґрунтування актуальності теми дослідження, визначено його мету та завдання, окреслено матеріал і методи дослідження, а також підкреслено практичну значущість отриманих результатів. У першому розділі проаналізовано теоретичні засади аудіовізуального перекладу, розкрито його сутність та окреслено основні класифікації видів (дубляж, субтитрування та закадровий переклад). Особливу увагу приділено специфіці застосування дубляжу як провідного методу відтворення аудіовізуального тексту українською мовою, а також розглянуто продуктивні перекладацькі трансформації, які забезпечують точність, природність та стилістичну відповідність перекладу мультимодального твору.

У другому розділі здійснено практичний аналіз досліджуваного телесеріалу та його українського дубляжу. Подано характеристику вибраного матеріалу, визначено релевантні фрагменти для аналізу та проаналізовано типові перекладацькі труднощі, пов’язані з ритмікою реплік, стилістичною виразністю, відтворенням культурних елементів та особливостей мовлення персонажів. Особливу увагу приділено контекстуальним замінам та граматичним трансформаціям як ключовим засобам відтворення художності, експресивності та комунікативної функції оригінального аудіовізуального тексту.

У висновках подано узагальнені результати проведеної роботи.

Загальна кількість сторінок – 52, кількість використаних джерел – 64, 1 додаток.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ АУДІОВІЗУАЛЬНОГО ПЕРЕКЛАДУ

1.1 Визначення аудіовізуального перекладу

Аудіовізуальний переклад сьогодні є одним із найбільш затребуваних напрямів перекладацької діяльності, що зумовлено стрімким зростанням обсягів кінопродукції та її орієнтацією на молодіжну аудиторію. Сучасний глядач прагне бути включеним у глобальний культурний простір, тому якість перекладу стає визначальною для адекватного сприйняття творів. Особливістю аудіовізуального перекладу є необхідність відтворення не лише змісту, але й прихованих сенсів, художніх посилів та культурних елементів, що формують естетичну й емоційну складову оригіналу. Попри свою популярність, цей вид перекладу залишається одним із найменш ґрунтовно досліджених у теорії перекладознавства, оскільки має значну кількість специфічних нюансів і викликів, які потребують подальшого осмислення та систематизації [Перванчук 2021, с. 121-126].

Н. Матківська у своїй праці пропонує досить просте й водночас влучне визначення цього явища: «Аудіовізуальний переклад – це переклад вербального складника відео, головною особливістю якого є синхронізація вербальної та невербальної частин». Це визначення акцентує на ключовій характеристиці аудіовізуального перекладу — поєднанні мовного матеріалу з візуальним і аудіальним рядом. Ми погоджуємось з тим, що в такому випадку перекладач виступає не лише як мовний посередник, а й як своєрідний медіатор між культурними кодами, адже саме синхронізація смислів із невербальними елементами забезпечує цілісне сприйняття аудіовізуального продукту. У цьому полягає складність і водночас унікальність даного виду перекладу, що відрізняє його від інших форм

перекладацької діяльності [Matkivska 2014, с. 34–48].

Цікавим є той факт, що серед сучасних дослідників не існує єдиної думки щодо того, чи аудіовізуальний переклад та кіноперекладє тотожними поняттями, чи кіноперекладє лише одним із різновидів аудіовізуального. Наприклад, С. Радецька, Т. Каліщак вважають АВП процесом, при успішному виконанні якого фільм чи телепередача стають зрозумілими для аудиторії, яка незнайома з мовою оригіналу [Журавель 2018, с. 35-38].

А якщо звернутися до праць Кузенко, то можна виділити думку, що переклад фільму чи іншого аудіовізуального матеріалу має зберігати суворий значеннєвий та інтонаційний супровід матеріалів, які показані на екрані. Це в жодному разі не пергляд концепції автора чи власна інтонаційна гра, все має бути усталено. Ми погоджуємося з тим, що дуже важливо зберігати те наповнення і структуру, яку будував автор і мав на меті передати рецепієнтам, тобто глядачам. Особисті думки та інтерпретації перекладача мають залишатися осторонь і не перемішуватися з авторськими [Кузенко 2017, с.70-74].

А. Мельник, у свою чергу, підкреслює, що аудіовізуальний переклад варто розглядати як процес передачі змісту через слуховий і зоровий канали, де ключовою стає синхронність мовного та візуального ряду. Отже, розбіжність у підходах зумовлена відсутністю усталеного термінологічного апарату й динамічним розвитком сфери, що перебуває на стику мовознавства, культурології та медіадосліджень [Мельник 2015, с.110-112].

Переклад у міжмовній комунікації виконує не лише інструментальну, а й культуротворчу функцію: він сприяє поширенню, засвоєнню та взаємному збагаченню суспільно-політичних і художньо-естетичних надбань різних народів. Оволодіння іноземною мовою неможливе без зіставлення мовних систем і способів вираження, адже кожна заміна мовних одиниць є своєрідним діалогом культур, ментальностей та

традицій.

Аудіовізуальний текст як об’єкт перекладу вирізняється своєю полікодовою природою, що передбачає одночасне функціонування кількох знакових систем: вербальної, візуальної та звукової. На відміну від традиційного письмового тексту, де домінує мовний компонент, у кінопродукції значення формується через синтез слова, зображення, музики, шумів, монтажу та невербальної поведінки персонажів. Саме тому перекладач працює не лише з мовним матеріалом, а з цілісною семіотичною системою, у якій кожен елемент впливає на сприйняття змісту глядачем. Як зазначає Н. Матківська, аудіовізуальний переклад є різновидом міжсеміотичного перекладу, оскільки передбачає перенесення смислу між різними знаковими кодами за участю кількох каналів сприйняття [Матківська 2010, с. 34–39].

Полікодовість аудіовізуального тексту полягає в тому, що вербальна інформація не є самодостатньою, а функціонує у постійній взаємодії з візуальним рядом. Наприклад, значення репліки часто уточнюється мімікою, жестами, музичним супроводом або особливостями кадру. У такому разі перекладач змушений враховувати не лише пряме значення слів, а й увесь контекст сцени, що істотно ускладнює процес перекладу. О. Ковтун підкреслює, що аудіовізуальний текст є багаторівневим утворенням, у якому мовні одиниці лише одна з ланок загального смислового механізму [Ковтун 2008, с. 112–117].

Важливою особливістю є також рецептивна складність аудіовізуального перекладу. Глядач сприймає інформацію одночасно на кількох рівнях, що вимагає від перекладача максимальної точності та природності мовлення. Недостатньо просто передати значення слів — переклад повинен органічно вписуватися в хронометраж, відповідати інтонації персонажів і не суперечити візуальному образу. Т. Журавель зазначає, що аудіовізуальний переклад поєднує ознаки міжмовного та міжсеміотичного перекодування, що робить його однією з найскладніших

форм перекладацької діяльності [Журавель 2009, с. 54–60].

Таким чином, аудіовізуальний переклад слід розглядати не як просту мовну трансформацію, а як складний процес когнітивної, культурної та технічної адаптації, спрямований на створення повноцінного художнього продукту для нової аудиторії.

Застосування культурологічного підходу у перекладознавстві підкреслює його значення як засобу інтеграції національних культур у глобальний простір. Переклад виступає каналом міжкультурного діалогу: він знайомить із унікальними реаліями іншої нації, розширює світогляд та виховує толерантність і повагу до чужих звичаїв та цінностей. Мова, тісно пов’язана з культурою свого народу, стає дзеркалом, у якому відображається історія, менталітет, система цінностей та світосприйняття.

Водночас переклад передбачає і неминучі виклики. Одним із найскладніших є подолання культурного бар’єра. Мовні помилки зазвичай пробачаються, проте культурні — сприймаються як прояв неповаги до традицій іншого народу. Це особливо помітно на рівні лексики: за кожним словом стоїть не лише позначуваний об’єкт чи явище, а й цілий пласт культурних асоціацій. Тому переклад «слово в слово» часто неможливий: багатозначність, контекстуальна варіативність і культурні конотації вимагають від перекладача глибокого знання не лише мовної системи, а й культурної дійсності.

Окремої уваги заслуговує когнітивний аспект аудіовізуального перекладу. У процесі сприйняття фільму або серіалу глядач одночасно декодує кілька потоків інформації: мовлення персонажів, зображення, музичний супровід, шумові ефекти та монтажні переходи. Така синхронна обробка інформації вимагає від перекладача особливої точності, оскільки будь-яка невідповідність між вербальним і візуальним рівнями може порушити цілісність сприйняття художнього образу. Дослідники зазначають, що в аудіовізуальному перекладі текст функціонує не автономно, а як частина мультимодальної комунікації [Матківська 2010, с.

36].

Перекладач у цьому випадку виступає не лише як мовний посередник, а як інтерпретатор складного знакового комплексу. Він повинен враховувати семантику слова, інтонацію, міміку, жести, темпоритм сцени та психологічний стан персонажа. Як наголошує О. Ковтун, кожна перекладацька помилка в аудіовізуальному тексті має подвійну силу впливу, оскільки вона вступає у конфлікт не лише з мовною системою, а й із візуальним образом [Ковтун 2008, с. 116].

У зв’язку з цим особливого значення набуває принцип функціональної еквівалентності. Йдеться не про буквальне відтворення реплік, а про передачу того ж комунікативного ефекту, який справляє оригінал на вихідну аудиторію. Т. Журавель підкреслює, що в аудіовізуальному перекладі першорядним стає не формальний збіг мовних одиниць, а відповідність емоційного, стилістичного та прагматичного впливу [Журавель 2009, с. 58].

Таким чином, когнітивна складність аудіовізуального перекладу визначається необхідністю одночасної роботи з кількома семіотичними рівнями, що вимагає від перекладача високої професійної підготовки, розвиненого контекстуального мислення та чутливості до художнього дискурсу. Відтак, переклад – це не просто відтворення тексту іншою мовою, а комплексна взаємодія двох культурних світів, де успішність залежить від здатності перекладача інтерпретувати й передати зміст із урахуванням національних особливостей [Кустовська 2023, с.84-98].

1.2 Історія розвитку аудіовізуального перекладу

Важливо враховувати, що кінематограф це насамперед гра акторів, нерозривно пов’язана з музичним та звуковим супроводом. Завдання

перекладача полягає у відтворенні всіх нюансів реплік персонажів без зміни режисерського задуму та без внесення власних інтерпретацій у вуста героїв. Іншими словами, переклад фільму не є спробою переосмислити авторську концепцію, а радше прагненням максимально точно передати значеннєву й інтонаційну наповненість оригіналу. Саме ця вимога робить аудіовізуальний переклад особливо складним, адже перекладачеві необхідно одночасно зберегти автентичність авторського задуму та адаптувати мовний матеріал до культурних особливостей цільової аудиторії [Кузенко 2017, с.70-74].

У другій половині XX – на початку XXI століття аудіовізуальний переклад перетворився на окрему галузь перекладознавства, що активно досліджується на тлі розвитку цифрових технологій та зростання світового кіновиробництва. Попри поширений уявний міф про «універсальність» кіномистецтва, який підтримували такі режисери, як Ж. Ренуар, Г. Форд, С. Ейзенштейн чи Ч. Чаплін, проблема мовного бар’єра постала майже відразу з появою кіно. Навіть так звані «німі» стрічки ніколи не були повністю позбавлені звуку, адже їх доповнювали музика, звукові ефекти чи коментарі диктора. Уже наприкінці 1920-х років відбувся перехід до розмовного кіно, що спричинило нові труднощі перекладу й розширило спектр завдань для перекладачів [Gambier 2012, p. 45].

У 1928–1930 рр. у кіно з’явився саундтрек — не лише музичний супровід, а й складова, що безпосередньо впливала на драматургію, ритм і візуальний монтаж [Kulezic-Wilson 2020, p. 150-165].

Це вимагало від режисерів створювати кілька мовних версій одного й того ж фільму, аби полегшити його сприйняття в різних країнах. Однак через високу вартість такого виробництва студії почали шукати ефективніші шляхи адаптації. Так поступово сформувався дубляж як один із найпоширеніших методів аудіовізуального перекладу: він передбачав заміну оригінальної звукової доріжки еквівалентом цільової мови. Відповідальність за мовну адаптацію перейшла від виробників до

дистриб’юторів та імпортерів [Nicolae 2018, p. 51-58].

Паралельно поширився інший шлях мовної адаптації — ремейк. Його сутність полягала у створенні нової версії кінострічки з тією ж сюжетною основою та образами, але вже мовою цільової аудиторії. Протягом 1930–1950-х років ремейки здебільшого продукувалися в Європі, а з 1980-х центр цієї практики змістився до США, які почали активно «перезнімати» успішні європейські фільми. Ще однією моделлю розв’язання мовного питання стало багатомовне кіно, коли в межах одного твору використовувалися різні мови. Подібні приклади демонстрували не лише мовне розмаїття, а й питання ідентичності та ролі перекладача як посередника.

Водночас уже з 1930-х років почалася дискусія між прихильниками субтитрування та дубляжу. Вибір методу залежав від економічних і політичних факторів: країни з поширеними міжнародними мовами тяжіли до дубляжу, а держави з менш чисельними мовними спільнотами — до субтитрування. Хоча сьогодні, в умовах цифровізації, ця межа поступово розмивається [Gambier 2012, p. 46].

В Україні процес становлення кіноперекладу мав свою специфіку. Перший етап (1960–1978) пов’язують із діяльністю кіностудії ім. О. Довженка, де переклад здійснювався переважно російською мовою. Другий етап розпочався зі створення у 1978 році студії «Синхрон», що започаткувала україномовний переклад кіно, хоча й у межах радянської системи [Кушнірова, Мацько 2023, с. 11].

Лише після здобуття незалежності почала формуватися власне українська школа аудіовізуального перекладу, яку відзначає орієнтація на автентичність та національний культурний контекст. У цей час активно поширилися одноголосі аматорські переклади («переклади Гаврилова»), що свідчило про високий попит на доступ до зарубіжного контенту [Демецька, Федорченко 2010, с.239-243].

Важливим кроком у розвитку українського кіноперекладу стало

ухвалення законодавчої бази. Зокрема, 13 січня 1998 року в Україні прийнято першу редакцію Закону «Про кінематографію», у статті 14 якого зазначалося, що іноземні фільми перед прокатом мають бути дубльовані або озвучені державною мовою, а також могли супроводжуватися субтитрами. Ця норма започаткувала практику дубляжу та суттєво вплинула на поширення україномовного аудіовізуального продукту. Показово, що перший масштабний приклад дубляжу іноземного мультфільму українською мовою («Тачки») відбувся лише у 2006 році, після чого дубляж стрімко набув популярності. Натомість субтитрування залишалося менш розвиненим через брак усталених стандартів і практик: воно часто здійснювалося аматорами, які самостійно встановлювали правила перекладу, що негативно позначалося на якості субтитрів [Журавель 2018, с.35-38].

Починаючи з другої половини 2000-х років, український аудіовізуальний переклад вступає у фазу активного професійного розвитку. У цей період формується стабільний ринок дубляжу, з’являються перші потужні студії локалізації, орієнтовані не лише на технічний переклад, а й на художню адаптацію контенту. Поступово відбувається перехід від аматорських одноголосих перекладів до багатоголосого та повного дубляжу з професійними акторами озвучування [Журавель 2011, с. 95–101].

На цьому етапі український дубляж починає виконувати не лише інформаційну, а й мовотворчу функцію. Л. Бондаренко зазначає, що переклад іноземного кіноконтенту українською мовою став важливим чинником мовної політики держави, сприяючи розширенню сфер використання української мови в масовій культурі [Бондаренко 2012, с. 47–53]. Саме через фільми та серіали формується мовна норма для молодіжної аудиторії, популяризуються сучасні мовні моделі, закріплюються нові лексичні одиниці.

Важливу роль у розвитку українського кіноперекладу відіграють

також економічні фактори: розширення кінопрокату, зростання популярності стримінгових платформ, збільшення попиту на локалізований контент. У результаті переклад перестає бути другорядним елементом виробничого процесу й набуває статусу повноцінного складника створення медіапродукту. Як підкреслює Т. Журавель, перекладач у сфері аудіовізуального перекладу стає співавтором кінематографічного твору [Журавель 2011, с. 99].

Важливим чинником розвитку українського аудіовізуального перекладу стало також формування професійної перекладацької спільноти та поява спеціалізованих освітніх програм. У 2000–2010-х роках переклад у сфері кіно та телебачення поступово виходить за межі суто технічної діяльності й починає розглядатися як окрема галузь перекладознавства з власними методами, принципами й дослідницькими підходами [Журавель 2011, с. 97].

Особливу роль у цьому процесі відіграло усвідомлення того, що аудіовізуальний переклад формує мовну картину світу молодіжної аудиторії. Через серіали та фільми засвоюються мовні кліше, сленг, інтонаційні моделі, емоційно-оцінна лексика. Л. Бондаренко підкреслює, що саме в медіапросторі закріплюються нові мовні норми та відбувається активне оновлення лексичного складу української мови [Бондаренко 2012, с. 51].

У другому десятилітті XXI століття розвиток аудіовізуального перекладу прискорюється завдяки стримінговим платформам, які орієнтуються на глобальну аудиторію та вимагають швидкої й якісної локалізації контенту. Переклад перестає бути другорядним елементом кіновиробництва і перетворюється на стратегічно важливу складову успіху серіалу чи фільму на міжнародному ринку.

Подальший розвиток відбувався завдяки появі численних студій дубляжу й локалізації (Postmodern, Так Треба Продакшн, Tretyakoff Production та ін.). Сьогодні український аудіовізуальний переклад

орієнтований не лише на лінгвістичну адаптацію, але й на творче відтворення культурних особливостей, гумору та стилістики, що особливо важливо при роботі з художнім серіальним контентом на кшталт “Wednesday”. Таким чином, сучасний етап характеризується поєднанням технічної точності та креативності, що дозволяє українському глядачеві максимально автентично сприймати глобальний медіапродукт [Кушнірова, Мацько 2023, с. 12].

1.3 Класифікація видів аудіовізуального перекладу

Н. Шубенко у своїй статті пропонує класифікацію п’яти основних видів аудіовізуального перекладу. Першим є синхронний переклад, який нині використовується дедалі рідше. Його суть полягає в тому, що перекладач у режимі реального часу озвучує діалоги персонажів під час показу фільму. Для цього він зазвичай має текст сценарію або попередні нотатки. Такий метод не забезпечує високої якості, однак є зручним для фестивальних показів чи перегляду артхаусного кіно.

Другим типом є одноголосе озвучення, коли перекладач або диктор накладає свій голос на оригінальну звукову доріжку. При цьому початковий звук знижується, але лишається частково чутним. Такий спосіб характерний для документального кіно й широко поширений у країнах Центральної та Східної Європи.

Більш складним варіантом є **багатоголосий закадровий переклад**, де текст озвучує група акторів. Оригінальна звукова доріжка також зберігається, але значно приглушується. Цей тип забезпечує більшу динамічність та емоційну виразність у порівнянні з одноголосим озвученням.

Найвідомішим і найпоширенішим методом вважається **повний дубляж**. Він передбачає не лише переклад тексту, а й ретельну синхронізацію реплік

із рухами губ акторів. У процесі беруть участь актори озвучення, режисер дубляжу та, за потреби, консультанти-лінгвісти. Дубляж популярний у країнах Європи та Азії, зокрема й в Україні, оскільки дозволяє глядачу максимально наблизитися до оригіналу без втрати емоційної автентичності.

Ще одним різновидом є **субтитрування**, де глядачі чують оригінальний звук, а переклад сприймають у письмовій формі. Субтитри зберігають акторську гру, однак потребують від аудиторії додаткових когнітивних зусиль, адже увага розподіляється між зображенням і читанням. Субтитрування – це різновид аудіовізуального перекладу, що полягає в наданні іншою мовою вербальних повідомлень у кінематографічних засобах масової інформації у вигляді однієї або декількох ліній письмового тексту, представлених на екрані в синхронізації з оригінальним вербальним повідомленням [Bassnett 2009, с. 14].

При цьому перекладач стикається з низкою обмежень. Зокрема, під час субтитрування перекладач обмежений простором для тексту субтитрів, часом, відведеним для їх появи та зникнення, а також самим форматом субтитрів. Крім цього, він повинен брати до уваги середню швидкість читання глядачів, аби забезпечити комфортне сприйняття контенту [Демецька, Федорченко 2010, с. 239-243]. Такі обмеження формують специфіку субтитрів, яка визначається трьома ключовими особливостями: відповідністю зображення, звуку та тексту; переходом від розмовної до письмової форми мови; а також часовими й просторовими рамками, обумовленими сферою використання [Матківська 2015, с. 149].

Додатково варто враховувати й технічні параметри: один рядок субтитру може містити до 42 знаків, а стандартним вважається дворядковий формат, який не повинен перекривати більш ніж 20% екранного зображення, аби не порушувати візуальне сприйняття [Van Dijk 2021]. Зазвичай субтитри з’являються на початку репліки та зникають одразу після її завершення, а середньостатистичному глядачу потрібно від 12 до 20 секунд, щоб прочитати дворядковий субтитр обсягом 60–70 знаків.

Як зазначають Химич, А. М. та Скиба, К. М., спираючись на класифікацію, розроблену Г. Готлібом, субтитри поділяються на чотири основні типи: міжмовні – здійснення перекладу субтитрів з однієї мови на іншу; внутрішньомовні – використання субтитрів тією ж самою мовою; відкриті – ті, що є невід'ємною частиною зображення та не можуть бути вимкнені; і закриті – субтитри, які є опційними для відтворення. Така типологія дозволяє систематизувати різновиди субтитрів відповідно до їхніх функцій та способу взаємодії з аудиторією [Химич, Скиба 2022, с. 840].

Ці п'ять моделей охоплюють основні підходи до локалізації кінопродукту, але водночас окреслюють низку проблем. Наприклад, дубляж потребує точності у відтворенні гри слів чи культурних алюзій, тоді як субтитрування часто змушує до скорочення тексту через обмеження екранного часу. У випадку серіалів, таких як "Wednesday", ці труднощі стають особливо відчутними: перекладачеві доводиться зберігати специфічний чорний гумор, алюзії до готичної культури та молодіжного сленгу, не втрачаючи при цьому динаміки та стилю оригіналу [Шубенко 2012 с. 146].

Порівняльний аналіз основних видів аудіовізуального перекладу свідчить про їх принципову відмінність не лише за формою подання тексту, а й за рівнем когнітивного навантаження на глядача. При субтитруванні сприйняття аудіовізуального продукту відбувається у двох площинах одночасно: глядач мусить слідкувати за зображенням і паралельно читати текст, що знижує рівень емоційного залучення. І. Зубко зазначає, що субтитровані фільми вимагають від реципієнта високої швидкості читання та концентрації уваги [Зубко 2010, с. 140–145].

На відміну від субтитрування, дубляж забезпечує цілісне аудіовізуальне сприйняття, усуваючи необхідність читання та дозволяючи максимально зосередитися на сюжеті, акторській грі та візуальних ефектах.

Закадрове озвучення займає проміжну позицію: воно зберігає оригінальну звукову доріжку, але водночас пропонує перекладений текст. К.

Головенко підкреслює, що вибір конкретного виду аудіовізуального перекладу залежить від типу контенту, цільової аудиторії та культурного контексту сприйняття [Головенко 2013, с. 183–189].

Таким чином, кожен із видів аудіовізуального перекладу має власні комунікативні можливості та обмеження, однак саме дубляж у сучасних умовах забезпечує найвищий рівень адаптації художнього тексту до потреб масового глядача.

Таким чином, класифікація видів аудіовізуального перекладу має не лише технічне, а й глибоке культурно-комунікативне значення, оскільки визначає спосіб взаємодії глядача з іншомовним художнім світом.

1.4 Особливості застосування дубляжу як виду аудіовізуального перекладу

Дублювання є одним із найбільш поширених видів аудіовізуального перекладу, поряд із субтитруванням, і широко застосовується для адаптації іноземних фільмів, серіалів, анімації та телевізійних програм для української аудиторії. Основною відмінністю між цими видами перекладу є форма подання інформації: субтитрування передбачає текстовий формат, тоді як дублювання — звуковий. У свою чергу, дублювання умовно поділяють на два підвиди: класичний дубляж та переозвучення [Матвєєва 2021, с. 12].

Вивчення дубляжу як виду аудіовізуального перекладу розпочалося ще у XX столітті. Зокрема, Іштван Фотор у своїй праці «Дубляж фільму» (1976) вже акцентував увагу на важливості синхронізації аудіотексту з відеорядом, що згодом стало одним із ключових аспектів дубляжу [Матвєєва 2021, с. 15]. Сучасні українські дослідники підтверджують цю тенденцію та розглядають дублювання як складний процес, що поєднує переклад, акторську інтерпретацію та технічну роботу зі звуковою доріжкою [Мітіна 2022, с. 40].

У теоретичних працях підкреслюється, що дублювання включає низку перекладацьких трансформацій: синонімію, перестановку, опущення, описовий переклад, які дозволяють узгодити текст із часовими й темповими обмеженнями відео [Мітіна 2022, с. 42]. Одним із важливих аспектів дубляжу є також адаптація культурних одиниць та соціально-мовних характеристик персонажів, що сприяє збереженню локальної автентичності та сприйняття аудиторією [Налівкіна, Ділай 2025, с. 9].

Переваги дублювання включають:

1) легке сприйняття аудиторією, яка не потребує спеціальних зусиль для розуміння [Лобанов 2024, с. 33];

2) створення враження, що фільм спочатку знімався українською мовою, що усуває мовні бар'єри [Павельєва, Єщенко 2023, с. 17];

3) можливість заміщення діалектних та регіональних характеристик реплік на соціально-мовні [Налівкіна, Ділай 2025, с. 11];

4) адаптацію контенту до специфіки національної цензури [Лобанов 2024, с. 35].

Недоліки дублювання включають високі фінансові витрати на обладнання, оплату праці перекладачів, акторів озвучки та фахівців зі синхронізації; тривалий процес корекції та озвучення тексту; а також можливу недостатню кваліфікацію акторів, що впливає на якість передачі емоцій та змісту [Лобанов 2024, с. 36]. Крім того, дубляж іноді «приглушує» концептуальні та емоційні відтінки оригінального тексту, що може впливати на точність сприйняття змісту [Романчук 2023, с. 48].

Історичний розвиток дубляжу в Україні свідчить про його поступову еволюцію. Зокрема, аналіз анімаційного серіалу «Сімпсони» показує зміну стратегій перекладу та адаптації культурних реалій з часом, що пов'язано як із технологічними можливостями, так і з особливостями української аудиторії [Дмитрів 2025, с. 22]. Таким чином, сучасний український дубляж поєднує культурну адаптацію, технічну точність та художню інтерпретацію, забезпечуючи високий рівень локалізації іноземного аудіовізуального

контенту.

Порівнюючи дубляж із іншими видами аудіовізуального перекладу, зокрема із субтитруванням та голосовим переозвученням, можна виділити низку суттєвих відмінностей та особливостей. Субтитрування передбачає передавання змісту оригінального аудіотексту у текстовому вигляді, що дозволяє глядачеві чути оригінальні голоси акторів та спостерігати за інтонаціями, але водночас вимагає від нього високої концентрації та швидкості читання [Матвєєва 2021, с. 12]. Дубляж, навпаки, забезпечує повне озвучення відеопродукту українською мовою, що зменшує когнітивне навантаження на аудиторію і створює відчуття, що фільм спочатку створювався українською. Цей вид перекладу дозволяє ефективніше адаптувати культурні елементи та соціально-мовні особливості персонажів, водночас забезпечуючи контроль за змістом і можливість внесення цензурних корекцій [Лобанов 2024, с. 33; Налівкіна, Ділай 2025, с. 9].

Голосове переозвучення займає проміжне місце між субтитруванням і класичним дубляжем: воно передбачає накладання перекладеного тексту поверх оригінальної звукової доріжки, при цьому оригінальні голоси часто залишаються частково чутними. Цей підхід дозволяє зберегти атмосферу оригінального виконання, але менш ефективний у плані повного культурного та емоційного занурення аудиторії [Фощан, Литвин 2023, с. 28].

Однією з ключових проблем дубляжу є необхідність поєднання художньої точності з технічними обмеженнями. Репліка персонажа повинна не лише відповідати змісту оригіналу, а й збігатися з тривалістю артикуляції, інтонаційною кривою та ритмічним малюнком сцени. У зв’язку з цим перекладач часто вдається до компресії, перестановки, узагальнення та контекстуальної заміни [Демецька 2008, с. 236].

В. Федорченко зазначає, що артикуляційна невідповідність між мовою оригіналу та мовою перекладу є однією з головних причин втрати природності звучання дубльованого матеріалу [Федорченко 2011, с. 73]. Саме тому процес дубляжу є командною роботою, де перекладач, режисер та

актори озвучення спільно формують фінальний мовний образ персонажа.

Дубляж також істотно впливає на стилістичну інтерпретацію тексту. Наприклад, іронія, сарказм або чорний гумор можуть зазнавати трансформацій залежно від можливостей цільової мови. У серіалах типу “Wednesday” це має особливе значення, оскільки художній ефект значною мірою ґрунтується саме на інтонаційній грі, паузах та підтексті. Тож, дубляж є не лише технічною формою перекладу, а повноцінною творчою інтерпретацією аудіовізуального тексту, результат якої визначається взаємодією мовних, акторських і режисерських чинників.

Таким чином, вибір конкретного виду аудіовізуального перекладу визначається не лише технічними можливостями, а й потребами цільової аудиторії, специфікою контенту та завданнями локалізації. Порівняльний аналіз показує, що дубляж є найбільш адаптивною формою, яка поєднує зручність для сприйняття, можливість локалізації та художню інтерпретацію, тоді як субтитрування і голосове переозвучення мають власні переваги і обмеження, пов’язані зі сприйняттям оригінального матеріалу та швидкістю сприйняття текстової інформації [Мітіна 2022, с. 42; Павельєва, Єщенко 2023, с. 17]. Відтак, ефективне застосування дубляжу в аудіовізуальному перекладі забезпечується комплексним підходом, який включає переклад, адаптацію культурних одиниць, синхронізацію звуку та відео, а також художню інтерпретацію персонажів, що робить його ключовим інструментом локалізації іноземного контенту для української аудиторії.

1.5 Продуктивні перекладацькі трансформації для відтворення аудіовізуального тексту

У науковій літературі аудіовізуального перекладу активно виділяють трансформації як ключовий інструмент адаптації оригінального тексту під

цільову аудиторію. Журавель підкреслює, що інваріантні трансформації дозволяють змінювати формальні характеристики мовлення, зберігаючи прагматичний потенціал мовленнєвих актів. Так, у її аналізі показано випадок контекстуальної заміни, коли ім'я персонажа *Myrtle* у «Хоббіті» перекладається як *«Мальва».* Тут трансформація не лише адаптує лексичний елемент до української мови, а й передає комунікативну функцію звертання, характер персонажа та його ставлення до інших героїв [Журавель 2018, с. 36–37].

Генералізація є ще одним важливим прийомом. Наприклад, англійське *"dozen"* у перекладі на українську стає *«десяток»*, оскільки «дюжина» не є звичною одиницею підрахунку, а «десяток» краще відповідає сприйняттю українського глядача, водночас зберігаючи числовий ефект і комунікативну функцію [Oxford English Dictionary (OED)]. При перестановці лексичних елементів речення *"a lake lies between us and that mountain"* трансформується на *«Але між нами і горою ще озеро»*, що робить інформаційну структуру природнішою для української мови, не втрачаючи смислу [Журавель 2019, с. 190].

Опущення слів є ще одним часто застосовуваним прийомом: англійське *"You don't want to be late"* перекладають як *«Не спізнися»*, що дозволяє зберегти директивну функцію висловлення та адаптувати текст до обмежень екранного часу [Журавель 2018, с. 38].

Хорошун досліджує лексичні трансформації в українському дубляжі мультфільму «Монстри на канікулах». Наприклад, фраза *"This is a hotel, not a cemetery"* перекладається як *«Це готель, а не кладовище»* — калькування, яке зберігає контраст і структуру оригіналу, одночасно адаптуючи її до українського сприйняття [Хорошун 2024, с. 50]. Звертання *"Sir! Sir! Sir!"* у перекладі стає *«Графе! Графе! Графе!»*, що конкретизує соціальний статус персонажа і передає емоційну насиченість фрази [Хорошун 2024, с. 52]. Генералізація проявляється у трансформації назви *"Dave Matthews Band"* на *"рок-концерт(и)"*, що полегшує сприйняття українським глядачем [Хорошун

2024, с. 55].

Функціональна заміна використовується для передачі емоційного забарвлення: *«My little baby!» → «Моя кровопивочко!»,* зберігаючи емоційний заряд та культурну адекватність [Хорошун 2024, с. 60]. Додавання і вилучення також активно застосовуються: додавання пояснює або заповнює прогалини, а вилучення скорочує надлишкові вислови, щоб уникнути перевантаження тексту [Хорошун 2024, с. 63].

У дослідженні Микитюк щодо перекладу емоційно-оцінної лексики в серіалі «Бріджертони» показано, що перекладачі активно використовують заміну (60 %), серед яких граматичні заміни складають 22,2 %, компенсація — 21,7 %, лексичні заміни — 8,7 %, антонімічний переклад — 7,4 %. Наприклад, англійське *“You’re so clever”* перекладається як *«Такий кмітливий ти»*, що відтворює емоційне забарвлення, але адаптоване під український синтаксис і стилістику [Микитюк 2021, с. 74]. Перестановка, вилучення та додавання доповнюють цю систему трансформацій: у динамічних діалогах часто опускають зайві вставні слова, аби зберегти ритм і емоційну напругу, а додавання пояснює культурні алюзії, які українському глядачеві можуть бути незрозумілі [Longman Dictionary of Contemporary English (LDOCE), 2014].

Великорода та Тороній (2023) наводять приклади трансформацій міфозоонімів, антропонімів і топонімів у серіалі «Відьмак». Міфологічні істоти, як-от *«Striga»,* перекладаються або шляхом транскрибування, або як *«Стрига»*, що зберігає екзотичність оригіналу, але робить слово зрозумілим для українського глядача [Великорода, Тороній 2023, с. 114]. Для топонімів, таких як «*Kaer Morhen»*, частіше застосовують транскрипцію, а для реалій — дослівний переклад [Великорода, Тороній 2023, с. 116–117].

Матківська (2015) підкреслює, що трансформації необхідні для збереження семантичної та прагматичної цілісності аудіовізуального тексту. Наприклад, англійський жарт *“Why did the chicken cross the road?”* перекладається як *«Навіщо курка перейшла через дорогу?»*, а для

мультфільмів застосовують адаптацію: «Чому курка побігла через міст?», що зберігає комічний ефект [Матківська 2015, с. 149].

У мультфільмах та серіалах перекладачі часто застосовують конкретизацію та генералізацію для передачі емоційного чи культурного значення. Хорошун наводить приклад англійського *«Oh my God!» → «Боже мій!»*, яке зберігає емоційне забарвлення, а в контекстах мультфільму більшого гумору або драматичності додають уточнення: «Боже мій, що це?» [Хорошун 2024, с. 58].

З аналізу всіх прикладів видно, що трансформації є багаторівневими: лексичні, граматичні, стилістичні та прагматичні зміни дозволяють зберігати емоційну насиченість, культурні алюзії та індивідуальні мовні особливості персонажів. Інваріантні трансформації [Журавель 2019, с. 183] забезпечують адаптацію мовленнєвих актів без втрати комунікативної функції, а лексичні трансформації [Хорошун 2024, Микитюк 2021] підтримують стилістичну автентичність і зрозумілість тексту для української аудиторії. Таким чином, трансформації є стратегічним інструментом, який дозволяє перекладу залишатися адекватним, природним і ефективним у передачі сенсу та стилю оригіналу.

РОЗДІЛ 2
ЛІНГВО-СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СЕРІАЛУ "WEDNESDAY" ТА ЙОГО ДУБЛЯЖУ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

2.1 Серіал “Wednesday” як об’єкт аудіовізуального перекладу

Сучасний аудіовізуальний простір активно формує нову культурну динаміку, де кіногерої стають не лише персонажами вигаданих світів, а й справжніми соціальними символами, амбасадорами трендів та джерелами натхнення для молодого покоління. Телесеріали нового покоління, що поєднують в собі елементи фентезі, драми, гумору й соціальної критики, створюють особливу екосистему, в якій художній образ здатен впливати на реальну поведінку, моду, музику та навіть мовні практики. Дослідники підкреслюють, що молодіжні аудиторії становлять ядро споживачів розважального телевізійного контенту, а формат програм для молоді виконує не лише розважальну, а й соціалізаційну та виховну функції, оскільки сучасне телебачення цілеспрямовано враховує психологічні та вікові особливості своєї аудиторії [Клименко, Ідоятова, 2016]. Яскравим прикладом цього феномена є американський телесеріал “Wednesday” адаптація культового образу родини Аддамсів, який з’явився ще у 1938 році в карикатурах художника Чарльза Аддамса.

Серіал “Wednesday” є сучасною інтерпретацією класичного персонажа Венздей Аддамс — дочки зловісно-чарівної родини, що стала уособленням чорного гумору, готичної естетики та емоційного стоїцизму. Прем’єра проєкту відбулася у листопаді 2022 року на стримінговій платформі Netflix, і він швидко здобув глобальне визнання серед глядачів різних поколінь. Над проєктом працювали Альфред Гоф і Майлз Міллар спільно з культовим режисером Тімом Бертоном, відомим за фільмами

Alice in Wonderland (2010), Miss Peregrine's Home for Peculiar Children (2016) та Dark Shadows (2012) [NUFUS, 2023]. Саме режисерська рука Бертона забезпечила серіалу характерну для нього атмосферу темної казковості, естетизованої меланхолії та поєднання готики з іронією.

У центрі сюжету Венздей Аддамс, підліток із унікальними здібностями, яка потрапляє до школи-інтернату Nevermore Academy навчального закладу для «ізгоїв», дітей з надприродними або нетиповими рисами. Саме там вона стає свідком низки загадкових і моторошних подій, береться розслідувати серію вбивств і водночас намагається знайти власне місце в суспільстві. Особливу роль у сюжеті відіграє надприродна здатність героїні психічні видіння, завдяки яким вона може спілкуватися зі своїм предком Ґуді Аддамс, дух якого супроводжує її впродовж розслідування. Цей мотив дозволяє поєднати жанрову структуру детективу з елементами містики, готичного фентезі та чорного гумору.

Візуально серіал побудований у темних, насичених тонах із використанням контрастів і стилістичних алюзій до готичного кінематографу та стилю dark academia. Костюми героїв, кольорова палітра кадрів, архітектура школи та атмосфера відтворюють поєднання класичної готики з сучасною модою й візуальним мінімалізмом. Усе це створює унікальний художній простір, де темрява та іронія співіснують із самоіронією, юнацьким бунтом і потребою самовираження.

Головна героїня серіалу Венздей постає як антагоніст типовому образу підлітка. Вона стримана, саркастична, інтелектуальна, з яскраво вираженою незалежністю мислення. У цьому сенсі образ Венздей не лише продовжує традицію іронічного персонажа з чорним гумором, а й транслює нову ідею ідею самодостатності, відмінності та прийняття своєї «інакшості». Цей аспект робить серіал особливо привабливим для молодіжної аудиторії, яка ототожнює себе з персонажами, що виходять за межі соціальних норм і очікувань. Українські дослідження молодіжних медіа показують, що молода аудиторія схильна наслідувати поведінку та

ціннісні орієнтири медійних персонажів і героїв нових форматів, інтегруючи їх у власні стилі спілкування та самопрезентації [Білостенко 2021].

Популярність серіалу підтверджують численні статистичні показники. Протягом перших 91 дня після релізу “Wednesday” став найпопулярнішим англомовним серіалом Netflix, набравши понад 252 мільйони переглядів, а за перший тиждень після прем’єри зібрав рекордні 341,2 мільйона годин перегляду, перевищивши попередній рекорд, встановлений серіалом Stranger Things 4. Загалом перший сезон подолав позначку у 1,7 мільярда годин перегляду, що еквівалентно 194 тисячам років безперервного перегляду [Prestige Online, 2025]. Цей феноменальний успіх свідчить про потужний вплив серіалу на глобальну аудиторію та підтверджує його статус культурного явища сучасності.

Окрім рейтингових показників, серіал здобув низку престижних нагород, серед яких Golden Globe Awards, MTV Movie & TV Awards та British Academy Television Awards [NUFUS 2023]. Виконавиця головної ролі, Дженна Ортега, отримала світове визнання завдяки майстерному втіленню характеру Венздей — поєднанню глибокого інтелекту, емоційної холодності та виразної ідентичності. Її гра стала одним із ключових факторів, що зумовили популярність серіалу.

Важливо підкреслити, що серіал Wednesday вийшов за межі екрана, перетворившись на соціокультурний тренд. Зокрема, сцена танцю Венздей на шкільній вечірці стала вірусною у соціальних мережах: користувачі TikTok, Instagram та YouTube масово відтворювали хореографію, створювали власні версії танцю, перевтілювалися у Венздей, наслідуючи її стиль, макіяж і навіть міміку. Таким чином, художній образ став основою для візуального та поведінкового тренду, який охопив глобальний простір [Коваленко 2022]. Це свідчить про перетворення художнього тексту на медіакультурний феномен, який формує соціальні коди й стає елементом масової самоідентифікації.

Образ Венздей Аддамс також відображає ключові цінності покоління Z прагнення до індивідуальності, іронічне ставлення до реальності, критичне мислення, відмову від шаблонів. Її чорний гумор, глибока аналітичність, емоційна дистанційованість і здатність до самоіронії роблять героїню символом інтелектуальної незалежності та емоційного балансу у світі надмірних емоцій.

З точки зору аудіовізуального тексту, Wednesday демонструє високий рівень семіотичної складності. Кожен елемент від кольору костюмів до інтонацій персонажів несе додаткове смислове навантаження. Чорна палітра символізує не лише траур або морок, а й стійкість, самоконтроль, відстороненість. Контрастні білі деталі підкреслюють інтелектуальну чистоту, структурованість мислення, що відповідає характеру героїні.

Окремої уваги заслуговує інтертекстуальність серіалу: численні алюзії до готичної літератури, класичних жахів, творів Едгара Аллана По (зокрема, сама назва школи Nevermore є прямою відсилкою до його вірша The Raven), а також постмодерністське поєднання іронії, пародії та серйозного емоційного наративу.

Таким чином, серіал “Wednesday” можна охарактеризувати як аудіовізуальний художній текст із багаторівневою структурою, який поєднує в собі елементи готики, підліткової драми, чорного гумору та містичного детективу. Його успіх пояснюється не лише вдалими режисерськими рішеннями, акторською грою та сценарієм, а й тим, що він став дзеркалом сучасної культури — культури, де інакшість перетворюється на норму, а темрява — на естетичний вибір. Усе це робить серіал надзвичайно релевантним матеріалом для дослідження проблем перекладу, адже передача його семантичних, культурних та емоційних шарів вимагає від перекладача високого рівня інтерпретаційної глибини, креативності та чутливості до міжкультурних кодів.

2.2 Контекстуальна заміна як засіб відтворення виразності оригіналу

Контекстуальна заміна є специфічним перекладацьким прийомом, який передбачає заміну елементів вихідного тексту на такі, що максимально відповідають контексту, культурним особливостям та функціональній меті висловлювання у цільовій мові. Використання цього прийому дозволяє перекладачу не лише передати зміст оригіналу, а й зберегти його емоційне забарвлення та комунікативну ефективність, адаптуючи текст до умов сприйняття цільовою аудиторією [Микитюк, Атітян 2021].

У аудіовізуальних текстах, таких як фільми, серіали та анімація, контекстуальна заміна набуває особливого значення через низку специфічних умов. По-перше, текст супроводжується візуальними та аудіальними сигналами, тому перекладач повинен враховувати невербальні аспекти і ритм мовлення [Головенко 2025, с.110-116]. По-друге, обмеження хронометражу та необхідність синхронізації з рухом губ вимагають скорочень або перефразувань, які зберігають смислову та функціональну насиченість репліки [Зубко, 2020]. По-третє, культурна специфіка цільової аудиторії потребує заміни культурних маркерів на такі, що будуть зрозумілі та прийнятні для слухача чи глядача [Налівкіна, Ділай, 2025].

Контекстуальна заміна реалізується через декілька механізмів. Лексична заміна передбачає заміну слова або словосполучення на більш природний еквівалент цільової мови. Культурно-маркерна заміна полягає у адаптації культурних елементів, таких як ідіоми, реалії або гумор, до культури цільової аудиторії. Стилістична або емоційно-функціональна заміна спрямована на відтворення емоційного та стилістичного забарвлення оригіналу, навіть якщо форма висловлювання змінюється. Синхронізаційна заміна застосовується для узгодження репліки з хронометражем, рухом губ або темпом мовлення, що особливо актуально для дубляжу та субтитрування [Tyshchenko, Vovk , Bashynska 2023]. Часто контекстуальна заміна комбінує

кілька механізмів одночасно, щоб забезпечити максимальну адекватність перекладу [Зубко, 2020].

Контекстуальна заміна є важливим інструментом у забезпеченні точного відтворення емоційних та смислових нюансів оригіналу, а також підвищенні читабельності та природності перекладу. Вона сприяє адаптації продукту до культурного та мовного контексту цільової аудиторії, зберігаючи при цьому комунікативну ефективність та естетичну цінність тексту. Як показано в дослідженні на прикладі серіалу «Бриджертони», перекладацькі трансформації, включно з контекстуальними замінами, використовуються для відтворення емоційно-оцінної лексики, адаптуючи її до умов українського мовного середовища [Микитюк, 2021]. Крім того, контекстуальна заміна дозволяє вирішувати практичні завдання дубляжу і субтитрування, забезпечуючи природність та зрозумілість діалогів, а також створюючи «місток» між культурами [Абабілова, Усаченко, 2020].

Далі будуть наведені приклади застосування контекстуальної заміни в аудіовізуальному перекладі серіалу “Wednesday”, які ілюструють різні стратегії її використання в практиці.

Оригінал: “Which one of your spirits suggested this toe-curling tchotchke?”

Переклад: «Хто з твоїх духів запропонував цю жахливу цяцьку?»

Ключовим перекладацьким рішенням у цьому випадку є контекстуальна заміна лексеми *“tchotchke”*, що має відтінок фамільярності й означає дрібничку або безвартісну прикрасу [Oxford English Dictionary (OED)]. Вибір українського відповідника *«цяцька»* добре передає розмовний, дещо іронічний тон оригіналу та зберігає його експресивність у культурно зрозумілій формі. Завдяки цьому репліка звучить природно для україномовного глядача й узгоджується з емоційністю сцени [Longman Dictionary of Contemporary English (LDOCE), 2014].

Паралельно у перекладі спостерігається генералізація прикметника *“toe-curling”* через використання узагальненого означення *«жахлива»*. Ця

другорядна трансформація допомагає оптимізувати довжину фрази та забезпечити синхронізацію з артикуляцією, не втрачаючи загального емоційного ефекту.

Таким чином, саме контекстуальна заміна виступає центральним механізмом перекладу цього фрагмента, забезпечуючи баланс між змістовою точністю, стилістичною відповідністю та аудіовізуальною природністю репліки. Інші прийоми, як-от генералізація чи скорочення, лише підсилюють її функціональність у межах загальної перекладацької стратегії.

Оригінал: “The locals are a tad bit wary about Nevermore, so please don’t go making any waves, or perpetuating any outcast stereotypes.”

Переклад: «Місцеві трошки побоюються Невермору, тому будь ласка, не підіймайте галас, не увічнюйте якісь застарілі стереотипи.»

Ключовою перекладацькою трансформацією у цьому прикладі є контекстуальна заміна, спрямована на адаптацію розмовних ідіоматичних виразів до природного звучання українською.

Насамперед контекстуальна заміна реалізується у передачі фрази *“a tad bit wary”* [Cambridge Dictionary]. Її буквальний еквівалент — «трохи насторожені» — не передає легкої, неформальної інтонації оригіналу. Варіант *«трошки побоюються»* натомість відтворює м’який, попереджувальний тон, зберігаючи природність живої мови. Такий вибір забезпечує емоційну відповідність оригіналу та органічність звучання у контексті комунікації персонажів.

Друга виразна контекстуальна заміна стосується ідіоми *“making any waves”*, яка в англійській мові має переносне значення — «створювати проблеми» або «порушувати спокій» [McGraw-Hill’s Dictionary of American Idioms and Phrasal Verbs, 2005]. Український варіант *«піднімати галас»* вдало зберігає динаміку, розмовний ритм і легку іронічність вислову. Завдяки цьому переклад не лише відтворює зміст, а й підтримує тональність оригіналу, що є ключовим для аудіовізуального сприйняття [Oxford Dictionary of English Idioms, 2015].

Поряд із контекстуальною заміною тут задіяно граматичну трансформацію, що реалізує стратегію компресії: дві паралельні імперативні конструкції *“don’t go making any waves, or perpetuating any outcast stereotypes”* зведено до лаконічної, ритмічно врівноваженої фрази “не підіймайте галас, не увічнюйте якісь застарілі стереотипи”. У поєднанні ці прийоми забезпечують стисле, узгоджене звучання репліки та органічно підлаштовують її під динаміку сцени.

Крім того, збереження власної назви *Nevermore* через транслітерацію *«Невермор»* також є частиною контекстуальної адаптації. Цей прийом дозволяє зберегти культурну алюзію до творчості Едгара Аллана По та підтримати атмосферу таємничості, характерну для оригіналу.

Оригінал: “Last time we met, I was about two feet shorter, 40 pounds heavier.”

Переклад: «Коли ми бачились востаннє, я був значно менший і нижчий.»

Цей приклад демонструє контекстуальну заміну як основний засіб досягнення природності та комунікативної адекватності у перекладі аудіовізуального тексту.

У вихідній репліці персонаж використовує конкретні числові показники *“two feet shorter, 40 pounds heavier”*, які в буквальному перекладі означають «на два фути нижчий і на сорок фунтів важчий». Такий варіант, хоч і точний, не відповідав би нормам українського усного мовлення: він звучав би занадто формально й громіздко для динамічного діалогу. Саме тому перекладач застосовує контекстуальну заміну, замінюючи конкретні величини узагальненою характеристикою *«значно менший і нижчий»*. Такий підхід дозволяє зберегти основний зміст вказівку на помітну зміну зовнішності та водночас адаптувати вислів до природного мовного середовища цільової аудиторії [COCA — Corpus of Contemporary American English].

Додатково контекстуальна заміна простежується у виборі прикметника *«менший»* замість буквального *«важчий»* (heavier). Це зрушення фокусу від

точного параметра ваги до загального враження від змін у зовнішності відповідає прагматичній функції репліки. Герой не повідомляє точні дані він іронічно оцінює свою колишню статуру, тож переклад логічно передає саме цей комунікативний ефект.

Паралельно реалізовано компресію висловлювання: скорочення кількісних деталей робить фразу компактнішою та легшою для сприйняття у швидкому темпі діалогу. Така стратегія допомагає узгодити мовний ритм з аудіовізуальним рядом і підтримує природну динаміку сцени.

Оригінал: “Wednesday, part of this journey requires us going to uncomfortable places emotionally.”

Переклад: «Нам з тобою доведеться згадати емоційно некомфортні моменти.»

Цей приклад демонструє контекстуальну заміну з елементом конкретизації, спрямовану на адаптацію метафоричного вислову до природного, психологічно достовірного звучання українського діалогу.

В англійському оригіналі використано метафоричну конструкцію *“part of this journey requires us going to uncomfortable places emotionally”*, де слово *journey* («подорож») позначає процес внутрішнього розвитку або емоційного самопізнання [Merriam-Webster Dictionary]. Такий образ має філософське забарвлення і добре функціонує в англомовному дискурсі, однак у перекладі він звучав би занадто абстрактно й книжно. Тому перекладач обирає контекстуальну заміну — вилучає метафоричний елемент і замінює його конкретною дією *«згадати емоційно некомфортні моменти»*.

У результаті абстрактна концепція *“емоційної подорожі”* перетворюється на реалістичний, зрозумілий для українського глядача вислів, який зберігає змістову глибину, але набуває природної розмовної форми. Така трансформація забезпечує прагматичну адекватність: акцент переноситься з поетичності образу на психологічну сутність ситуації — потребу внутрішнього занурення у власні спогади.

Додатково застосовано компресію синтаксичної структури: складна

фраза *“part of this journey requires us going to…”* скорочується до лаконічного *«нам з тобою доведеться згадати»*. Завдяки цьому переклад набуває плавності, добре узгоджується з темпом діалогу й ритмом сцени, що є критично важливим для аудіовізуального формату [Longman Dictionary of Contemporary English (LDOCE), 2014].

Оригінал: “My father’s twice the man you are, and the only thing he murders is the occasional opera in the shower.”

Переклад: «Мій батько вдвічі кращий за вас, а єдине, що він убиває — це свій час у душі.»

Цей приклад демонструє контекстуальну заміну як провідну перекладацьку трансформацію, спрямовану на збереження іронічного тону, дотепності та природності оригінальної репліки в умовах аудіовізуального перекладу.

У першій частині висловлювання контекстуальна заміна реалізується у передачі фрази *“twice the man you are”*. Її буквальний переклад — «він удвічі більший чоловік, ніж ти» — містить культурно зумовлений англомовну ідіому, яка в українській мові звучала би громіздко та потенційно комічно не з тієї причини, що задумано автором. Тому перекладач обирає адаптований варіант *«вдвічі кращий за вас»*, який зберігає оцінне значення вислову («більш гідний, шляхетний, сильний») і водночас звучить природно для українського діалогу. Така контекстуальна заміна забезпечує функціональну точність і стилістичну відповідність, дозволяючи передати емоційний посил без культурних втрат [Oxford English Dictionary (OED)].

Друга частина речення — *“the only thing he murders is the occasional opera in the shower”* також демонструє контекстуальну заміну у поєднанні з вилученням і переосмисленням образу. В оригіналі комізм побудовано на метафорі «вбивати оперу» тобто співати настільки фальшиво, що це можна назвати «злочином проти музики». Проте буквальне відтворення цього образу українською виглядало б неприродно («убиває іноді оперу в душі»). Заміна на фразу *«убиває свій час у душі»* зберігає іронічний підтекст натяк на

несерйозне, комічне заняття але при цьому звучить органічно для україномовного глядача. Така трансформація фокусу з конкретного об'єкта (опера) на узагальнену дію (витрачання часу) типовий приклад контекстуальної адаптації, спрямованої на підтримання гумористичного ефекту в новому культурному контексті [COCA — Corpus of Contemporary American English].

Крім того, переклад містить елемент компресії, завдяки якій репліка стає лаконічною та ритмічно узгодженою з темпом діалогу. Складна англійська структура з уточненням *"the occasional opera in the shower"* трансформується у коротку, але виразну фразу, що добре синхронізується з артикуляцією персонажа.

Оригінал: "And that girl, Bianca Barclay, is the closest thing Nevermore has to royalty."

Переклад: «А та дівчина, Б'янка Барклі має якесь королівське походження.»

У цьому прикладі центральною перекладацькою трансформацією є контекстуальна заміна, що дозволяє передати зміст оригіналу зрозумілими для українського глядача засобами.

Вислів *"the closest thing Nevermore has"* у буквальному перекладі був би складним для сприйняття й звучав би неприродно. У перекладі його передано словом *«якесь»*, що зберігає загальний сенс — Б'янка Барклі вважається майже «королівською» особою серед мешканців Nevermore — але робить вислів простішим і більш органічним для української аудиторії.

Також контекстуально адаптовано слово *"royalty"*. Більш загальне або буквальне значення замінено на *«королівське походження»*, що дозволяє глядачеві легко усвідомити соціальний статус персонажа та його оцінку у світі серіалу [Collins English Dictionary, 2023].

Оригінал: "Any plans you have of running away end right now. I've alerted all family members to contact me the minute you darken their footstep."

Переклад: «Попереджаю тебе, Венздей, навіть не думай звідси тікати.

Я попросила усіх членів сім'ї подзвонити мені щойно ти ступиш на їхній поріг.»

У цьому прикладі основною перекладацькою трансформацією є контекстуальна заміна, яка забезпечує зрозумілість і природність репліки для українського глядача.

По-перше, вислів *"I've alerted all family members"* у буквальному перекладі звучав би громіздко і не зовсім природно. Перекладач застосував контекстуальну заміну, обравши словосполучення *«Я попросила усіх членів сім'ї»*, яке передає ту саму функцію — повідомити родину про дію персонажа — але у формі, зрозумілій для української аудиторії.

Подібна трансформація застосована і до слова *"contact"*, яке замінено на *«подзвонити»*. Тут перекладач конкретизує спосіб комунікації, що відповідає реаліям і логіці сцени, водночас зберігаючи функціональну мету оригіналу.

Ще один приклад контекстуальної заміни — *"darken their footstep"* → *«ступиш на їхній поріг»*. Буквальне «кидати тінь на поріг» було б незрозумілим або комічним для українського слухача, тоді як «ступити на поріг» передає сенс дії природно і доречно в межах діалогу.

Побічно можна зазначити, що у перекладі також додано звертання (*«Попереджаю тебе, Венздей»*) та змінено структуру речення, що полегшує сприйняття і забезпечує відповідний темп для дубляжу. Проте головний ефект досягається саме через контекстуальні заміни, які адаптують англомовні вислови до українських мовних та культурних реалій, зберігаючи функціональну цінність і емоційне забарвлення оригіналу [Cambridge Dictionary].

Оригінал: "You can save the sanitized sales pitch."

Переклад: «Прибережи свою рекламну промову.»

Цей приклад добре ілюструє використання контекстуальної заміни, яка дозволяє передати зміст оригіналу природною для української мови формою.

Вислів *"you can save"* у буквальному перекладі звучав би менш

органічно. Перекладач застосував контекстуальну заміну, обравши *«прибережи»*, що передає і спонукальний тон вислову, і сенс дії, роблячи репліку динамічною та зрозумілою для цільової аудиторії [Longman Dictionary of Contemporary English (LDOCE), 2014].

Слово *"sanitized"* у перекладі частково вилучено. Це також є прикладом адаптації до цільового контексту: вислів залишається зрозумілим, емоційно забарвленим і при цьому економить простір для синхронізації з відеорядом (ліпсінк).

Побічно можна відзначити, що така трансформація сприяє компактності та природності вислову, а контекстуальна заміна залишається головним механізмом передачі змісту та функціональної адекватності репліки для української аудиторії.

Оригінал: "A bitter townie that blames everyone else for the shitty hand he'd been dealt."

Переклад: «Я селюк, який звинувачує усіх у своїх невдачах.»

У цьому прикладі ключовою перекладацькою трансформацією є контекстуальна заміна, яка дозволяє адаптувати емоційне та соціальне забарвлення оригінального вислову до українського мовного середовища.

По-перше, вислів *"bitter"*, що описує озлобленого персонажа, у перекладі не передано буквально. Замість прикметника використано конструкцію *«який звинувачує усіх…»*, що передає емоційний стан і характер персонажа природною для української мови формою. Це типовий приклад контекстуальної заміни, коли зміст передається через поведінку чи дію, а не через прямий переклад слова [Partridge's Dictionary of Slang and Unconventional English, 2002].

По-друге, метафора *"shitty hand he'd been dealt"* замінена на загальний вислів *«своїх невдачах»*. Така контекстуальна заміна зберігає основну ідею — несприятливі обставини та невдачі — але у формі, зрозумілій українському глядачеві, без необхідності пояснювати картярську метафору Farlex Dictionary of Idioms, 2015].

Також варто зазначити адаптацію *“townie” → «селюк»*, що зберігає негативне соціальне забарвлення і робить вислів природним для української аудиторії [BNC — British National Corpus, 2007].

Побічно можна згадати, що у перекладі застосовано спрощення структури речення, що дозволяє зберегти ключові елементи і динаміку діалогу. Проте основний ефект досягається саме через контекстуальні заміни, які забезпечують адекватну передачу соціального, психологічного і емоційного змісту оригіналу.

Оригінал: “I know Inez is usually three sheets to the wind.”

Переклад: «Я знаю, що Інез постійно напідпитку.»

У цьому прикладі ключовою перекладацькою трансформацією є контекстуальна заміна, яка дозволяє передати значення ідіоматичного вислову природною для української мови формою.

Ідіома *“three sheets to the wind”* має специфічне морське походження і буквально описує розхитування корабля через ослаблені канати. Буквальний переклад («три канати на вітрі») був би незрозумілим і штучним для українського слухача. Перекладач замінив його на український ідіоматичний еквівалент *«напідпитку»*, що зберігає емоційний відтінок, розмовність і легку іронію оригіналу [Oxford Dictionary of English Idioms, 2015].

Побічно зазначимо, що така заміна також сприяє стислості вислову та природності ритму для аудіовізуального контексту, однак головний ефект досягається саме через контекстуальну заміну, яка адаптує фразеологізм до мовних і культурних норм цільової аудиторії.

Оригінал: “Girls in glass houses…should throw a bigger stones”

Переклад: «Чиє б гарчало…це я теж умію»

У цій парі речень центральною перекладацькою трансформацією виступає контекстуальна заміна, тоді як інші прийоми допомагають й підтримують цілісність комунікативного ефекту.

По-перше, контекстуальна заміна забезпечує передачу іронічного підґрунтя репліки. Вислів “Girls in glass houses” є варіативною грою на основі

прислів’я “People who live in glass houses shouldn't throw stones”, що натякає на небезпеку критикувати інших, маючи власні вразливі місця. Пряма калька була б неприродною для української аудиторії, тому переклад вибудувано через усталену фразу «Чиє б гарчало» — культурно релевантний та співзвучний відповідник, який відразу вказує на виклик, іронію та саркастичний відтінок. Саме така контекстуальна заміна дозволяє зберегти прагматичну функцію оригіналу, хоч формально зміст і структуру вислову повністю переосмислено. На цьому етапі також спрацьовує компресія, адже довшу англійську конструкцію передано короткою, народною й виразною формулою [Farlex Dictionary of Idioms, 2015].

По-друге, інші трансформації працюють більш допоміжно й мають узагальнений характер: смислову структуру вислову оптимізовано через генералізацію та легку граматичну перебудову. Конкретний образ «кидати каміння» передано ширшим поведінковим коментарем, що зберігає дотепний тон і комунікативний намір, а складне англійське речення розділено на дві короткі репліки, які звучать природно, ритмічно й органічно для українського діалогу.

Оригінал: “I have nothing to get off my chest, and I’m not submitting to your emotional blackmail”

Переклад: «Мені нічого сказати і я не піддамся на твій емоційний шантаж»

В даному прикладі провідною трансформацією виступає контекстуальна заміна, яка формує основу всього перекладацького рішення.

По-перше, ключова контекстуальна заміна реалізується у фразі *“get off my chest”*. Це англійська ідіома з образністю «звільнитися від тягаря на серці». У перекладі вона перетворюється на лаконічне «нічого сказати», тобто метафоричне англійське висловлення адаптовано до нейтрального, природного українського формулювання. Такий перехід це не просто відмова від образу, а функціональна адаптація: український відповідник зберігає прагматичний зміст відсутність потреби щось зізнатися чи виговоритися, але

не несе зайвої стилістичної ваги, яка могла б заважати у швидкому діалозі [Cambridge Idioms Dictionary, 2006] .

По-друге, контекстуальна заміна також застосована у фрагменті *“submitting to your emotional blackmail”*. Переклад «піддамся на твій емоційний шантаж» відтворює значення, але синтаксичний малюнок змінено так, щоб відповідати українській нормі. Заміна буквального «підкорюватися» на більш розмовне «піддатися на» природно передає емоційну напругу й рішучість, закладені в оригіналі [Merriam-Webster Dictionary].

По-третє, у підтримку контекстуальних замін працює граматична трансформація. Інфінітивна конструкція *to get off* перетворена на дієслово у формі теперішнього часу «сказати», що дозволяє вписати репліку в українську синтаксичну структуру без зайвої складності. Це оптимізує ритм фрази та підсилює комунікативну прямоту [McGraw-Hill’s Dictionary of American Idioms and Phrasal Verbs, 2005].

По-четверте, завдяки поєднанню цих рішень з’являється компресія: довше, багатокомпонентне англійське речення трансформується в компактну, динамічну українську репліку, яка звучить гостро й природно саме так, як вимагає швидкий аудіовізуальний діалог.

2.3 Граматична трансформація як механізм ритмічного узгодження

Граматичні трансформації в перекладі це сукупність змін граматичної форми або структури вихідної мови з метою адаптувати текст до норм цільової мови, при цьому зберігаючи зміст, комунікативну функцію та стиль оригіналу. Використання таких трансформацій особливо актуальне в аудіовізуальному перекладі, коли від перекладача очікується не лише передача слова в слово, а й забезпечення природного звучання, синхронізації з відео/аудіо та культурної адаптації [Tyshchenko, Vovk , Bashynska 2023].

У контексті аудіовізуального продукту (дубляж, субтитри, озвучення) граматичні трансформації мають кілька важливих аспектів. Перше: обмеження хронометражу, рух губ, ритм мовлення часто не дозволяють буквальне відтворення граматичної структури оригіналу — тому необхідне переформулювання, перестановка, скорочення чи інше граматичне коригування [Tyshchenko, Vovk , Bashynska 2023]. Друге: через мультисенсорний характер медіа (звук + зображення) переклад має бути достатньо компактним і одночасно зрозумілим; граматичне перетворення сприяє вписанню репліки у визначений часовий та просторовий контекст [Совєтна, Лісун 2020]. Третє: культура цільової аудиторії може диктувати інші граматичні прийоми (наприклад, обхід пасивних конструкцій чи перенесення часових форм) — тому перекладач часто застосовує граматичні трансформації для адаптації стилю та функції висловлювання [Ісакова 2024].

Класифікація граматичних трансформацій включає такі типи:

1. **Заміна частини мови** коли, наприклад, дієслово замінюється на іменник або навпаки для кращої відповідності граматиці цільової мови [Герасименко, Баклаженко 2023];

2. **Зміна порядку слів** перестановка елементів речення задля природності та акцентування [Попова 2024];

3. **Перегрупування синтаксичних одиниць** поділ чи об’єднання речень, вставка чи вилучення граматичних елементів [Остапенко 2021];

4. **Морфологічна адаптація** зміна часу, способу, роду, числа з урахуванням граматичних норм цільової мови [Іванова 2022];

5. **Транспозиція** перехід від однієї граматичної категорії до іншої (наприклад, пасив → актив) з метою збереження функції висловлювання. [Ісакова 2024].

Часто ці механізми поєднуються для досягнення комунікативної адекватності [Кузьменко, Романишин 2022].

Граматичні трансформації відіграють кілька ключових ролей у перекладі аудіовізуального тексту. По-першу, вони забезпечують

функціональну адекватність тобто перекладена репліка відповідає тому, що висловлював оригінал, в умовах цільової мови [Івашкевич 2023].

По-друге, вони сприяють естетичній і читабельній природності перекладу: граматика цільової мови повинна виглядати «своєю», а не калькою мовної структури оригіналу [Остапенко 2021].

По-третє, вони допомагають вирішити технічні обмеження: хронометраж, рух губ, обмеження субтитрування чи дубляжу граматичне перетворення дозволяє адаптувати форму без втрати змісту [Tyshchenko, Vovk , Bashynska 2023].

По-четверте, вони сприяють міжкультурній адаптації: граматична структура може бути змінена так, щоб уникнути чужорідного відчуття у цільовій аудиторії, зберігаючи при цьому комунікативну функцію оригіналу [Совєтна, Лісун 2020].

Граматичні трансформації тісно пов’язані з іншими видами перекладацьких змін, такими як лексичні чи контекстуальні заміни. Наприклад, при передачі ідіоми або культурного маркера часто доводиться змінювати граматичну форму чи структуру, щоб адаптувати зміст до цільової мови це означає, що граматична трансформація часто супроводжує комплексний перекладацький прийом [Румянцев 2024].

Далі наведено приклади застосування граматичних трансформацій у аудіовізуальному перекладі, які ілюструють різні стратегії їх використання в практиці.

Оригінал: “I took a liberty of putting together a list of clubs that have openings.”

Переклад: «Я склала для тебе список клубів, де ще є вільні місця.»

У цьому прикладі центральною перекладацькою трансформацією виступає граматична заміна, що суттєво змінює синтаксичну організацію вислову. Англійське речення містить розгорнуту інфінітивну конструкцію — *“of putting together a list”*, яка функціонує як об’єкт дії та вибудовує складнішу структуру речення. В українському варіанті ця конструкція

перетворена на просте дієслово минулого часу — *«склала»*. Така заміна змінює граматичний тип конструкції, робить вислів прямішим і природнішим для української мови, а також підсилює динаміку репліки.

Побічно впливають і інші трансформації. Наприклад, часткове вилучення («I took a liberty» не передано буквально) сприяє спрощенню синтаксису, а компресія — лаконічності репліки. Проте саме граматична трансформація забезпечує ключовий ефект: адаптацію англійської синтаксичної моделі до української, шляхом заміни інфінітивного звороту на одне чітке дієслово, яке органічно вписується в ритм аудіовізуального діалогу [Oxford English Dictionary (OED), 1989].

Оригінал: “I act as if I don’t care if people dislike me”

Переклад: «Я вдаю байдужість до чужої ненависті»

Тут ключовою перекладацькою трансформацією виступає граматична заміна, яка суттєво змінює синтаксичний тип вислову.

В англійському варіанті ядром структури є підрядне умовне речення — *“if people dislike me”*. Воно описує гіпотетичну ситуацію і формує двочленну синтаксичну будову. В українському перекладі цю частину повністю перебудовано в іменникову конструкцію — *«до чужої ненависті»*. Заміна підрядної структури на препозитивний іменниковий зворот — показовий приклад граматичної трансформації, що адаптує складний англійський синтаксис до норм української мови. Завдяки цьому репліка звучить природно, компактно й відповідає ритму діалогу.

Побіжно діє і компресія: частини оригіналу *“act as if”* та *“don’t care”* у перекладі згорнуті в одне ядро — *«вдаю байдужість»*. Це не стільки лексична заміна, скільки результат граматико-синтаксичного ущільнення, що допомагає уникнути багатокомпонентності англійської конструкції.

Таким чином, саме граматична трансформація — перехід від умовного підрядного до іменникового звороту — забезпечує природність українського речення, зберігаючи при цьому зміст і психологічний підтекст оригіналу.

Оригінал: “You’re not supposed to be up here”

Переклад: «Чого ти прийшла?»

У даному прикладі головною перекладацькою трансформацією виступає граматична заміна, що повністю перебудовує синтаксичну організацію вислову.

В англійському оригіналі конструкція *“You’re not supposed to be…”* має форму стверджувального речення з відтінком пасивної заборони/обмеження. Його функція — коректно, але категорично нагадати, що адресат не мав би перебувати в певному місці. У перекладі ця структура трансформується у питальне речення *«Чого ти прийшла?»*.

Такий перехід від стверджувальної модально-пасивної конструкції до прямого питального формату є показовою граматичною трансформацією, що дозволяє передати емоційний сигнал репліки більш природним для української мови способом. Зміна типу речення забезпечує відповідність інтонації, характеру діалогу та ритму сцени [Longman Dictionary of Contemporary English (LDOCE)].

Другим, допоміжним прийомом виступає антонімічний переклад, що проявляється у переході від англійського заперечення *“not supposed to”* до стверджувального «прийшла». Зміна полярності не порушує змісту, оскільки комунікативний намір — висловити подив або невдоволення появою персонажа зберігається й навіть підсилюється за рахунок питальної форми.

У підсумку саме граматична трансформація, тобто зміна типу речення і синтаксичної моделі, формує основу перекладу й забезпечує його природність у цільовій мові, тоді як антонімічний прийом слугує лише стильовою підтримкою.

Оригінал: “That’s on a need-to-know basis.”

Переклад: «Краще не закудикуй мене»

У цій парі центральним є саме граматичне перетворення. В англійському вислові інформація подається як характеристика ситуації: мовиться про певний статус доступу — правило, за яким ділитися відомостями можна лише тим, кому це справді потрібно.

Такий спосіб формулювання характерний для військового та корпоративного середовища. Власне, фраза *need-to-know* історично походить із секретної документації періоду холодної війни, де вона позначала принцип мінімального поширення чутливої інформації [Merriam-Webster Dictionary].

Український варіант працює інакше на граматичному рівні: *«Краще не закудикуй мене»* переходить від опису ситуації до прямого звернення у формі наказу.

Це і є головна трансформація зміна синтаксичної моделі з нейтрального повідомлення на імператив. Такий зсув робить репліку природною у діалозі та адаптованою до мовної поведінки персонажа.

Поряд із цим основним граматичним прийомом спрацьовує й комплекс інших трансформацій. Легка контекстуальна заміна, перехід у розмовніший регістр і частковий антонімічний зсув (з опису обмеження до заперечення дії: «не розпитуй») підсилюють ефект природності. Вони не домінують, але органічно доповнюють граматичну перебудову, дозволяючи зберегти прагматичний зміст обмеження доступу до інформації у формі, що звучить переконливо й доречно в українському діалозі.

У результаті сукупність трансформацій забезпечує точну передачу функції вислову, тоді як головну роль відіграє саме граматичний перехід від описового формату до імперативa.

Оригінал: “Want to take a step at being social?”

Переклад: «Спробуй соціалізуватись.»

У цьому прикладі граматична трансформація є центральним перекладацьким прийомом. Англійський вислів оформлений як запитання (*Want to…?*), що має легкий, дружній мотивуючий характер — мовиться не про наказ, а про пропозицію, спонукання до дії.

Прямий переклад у формі запитання в українській мові звучав би надто формально або ввічливо (*«Хочеш спробувати соціалізуватись?»*), що могло б зменшити динаміку і мотивуючий ефект. Тому перекладач обирає імператив *«Спробуй…»* що перетворює питання на активне звернення до адресата. Це і

є ключова граматична зміна: від нейтрального запитального формату до спонукального наказового, який робить репліку більш живою та природною у діалозі.

Одночасно з граматичною трансформацією працюють і інші перекладацькі прийоми. Контекстуальна заміна дозволяє відмовитися від буквального перекладу *“take a step”* («зробити крок») і передати суть вислову як легке, дружнє заохочення до взаємодії.

Конкретизація перетворює абстрактне *“being social”* на чітку дію *«соціалізуватись»*, що робить репліку більш зрозумілою та предметною для слухача. Крім того, спрацьовує стиснення фрази: англійська конструкція складається з шести слів, тоді як український варіант передає весь зміст одним словом у наказовій формі, що робить репліку ритмічною, легкою для сприйняття та узгодженою з інтонацією персонажа.

Таким чином, граматична трансформація зміна запитального речення на імператив задає основу динаміки і спонукального ефекту перекладу, а допоміжні прийоми (контекстуальна заміна, конкретизація, компресія) працюють у комплексі, забезпечуючи природність, функціональну адекватність і збереження мотивуючого тону оригіналу [Cambridge Dictionary].

Оригінал: “They can’t stand that this school’s propping up their Podunk town.”

Переклад: «Їх бісить, що школа це єдине, що тримає їхню глушину на плаву.»

У цьому прикладі хотілось би виділити граматичну трансформацію. Англійське речення має модально-описову структуру (*They can’t stand that…*), де емоційна реакція виражена через конструкцію з модальним значенням. В українському перекладі підмет і присудок переформовано на більш природний для мови-цілі формат *«Їх бісить…»* що робить речення живим, емоційно забарвленим і органічним у розмовному контексті. Перебудова синтаксису дозволяє зберегти акцент на емоційній реакції та

головному смислі.

Поряд із граматичною зміною працюють і інші перекладацькі трансформації. Контекстуальна заміна передає емоційний відтінок англійських висловів: *can't stand* замінено на *«бісить»*, а *propping up* перетворено на образний український вираз *«тримати на плаву»*.

Генералізація застосована до культурно специфічного американізму *Podunk town*, який замінено на *«глушину»*, щоб передати ідею маленького, віддаленого населеного пункту без прив'язки до конкретної культурної реалії.

Також у перекладі використана стратегія компресії. Оригінальна англійська конструкція містить кілька елементів і деталізує причину неприйняття (*that this school's propping up their Podunk town*), тоді як український варіант передає той же зміст коротко й виразно: *«школа це єдине, що тримає їхню глушину на плаву»* [Chapman's American Slang Dictionary, 1986].

Компресія досягається завдяки поєднанню попередніх трансформацій граматичної перебудови, генералізації та контекстуальної заміни і забезпечує природність, ритмічність та збереження емоційного забарвлення оригіналу.

Отже, граматична трансформація задає основу динаміки і природності перекладу, а допоміжні прийоми працюють у комплексі, дозволяючи передати зміст і емоційний тон оригіналу українською мовою.

ВИСНОВКИ

У процесі виконання кваліфікаційної роботи було ґрунтовно проаналізовано теоретичні засади аудіовізуального перекладу, окреслено його місце у сучасному перекладознавстві та розглянуто специфіку функціонування аудіовізуального художнього тексту як полікодового об’єкта перекладу. Встановлено, що аудіовізуальний переклад поєднує ознаки міжмовного та міжсеміотичного перекодування, оскільки передбачає взаємодію вербального, візуального та звукового рівнів. Саме ця багаторівневість визначає підвищену складність перекладацької діяльності у сфері екранних мистецтв.

Доведено, що переклад аудіовізуального тексту не може зводитися до буквального відтворення мовних одиниць. Він потребує врахування когнітивних, прагматичних та культурних чинників сприйняття. Перекладач у цьому процесі виступає як медіатор між культурами, забезпечуючи не лише передачу змісту, а й збереження художньої атмосфери, емоційного впливу та комунікативної функції оригіналу.

У ході дослідження було простежено основні етапи становлення аудіовізуального перекладу в Україні, зокрема перехід від аматорських одноголосих перекладів до професійного дубляжу після 2006 року. Встановлено, що український дубляж поступово перетворився на важливий інструмент мовної політики та культурної ідентифікації, сприяючи розширенню сфер уживання української мови у масовій культурі. Сьогодні аудіовізуальний переклад виконує не лише інформаційну, а й мовотворчу та соціалізаційну функції.

Порівняльний аналіз основних видів аудіовізуального перекладу дозволив встановити, що субтитрування, закадрове озвучення та дубляж мають різні комунікативні можливості й обмеження. З’ясовано, що саме дубляж забезпечує найвищий рівень адаптації художнього тексту до потреб

масової аудиторії, оскільки усуває необхідність читання з екрана та дозволяє глядачеві повністю зосередитися на візуальному ряді, сюжеті та акторській грі. Особливо ефективним дубляж виявляється у перекладі молодіжних серіалів з виразним іронічним та гумористичним компонентом.

Практичний аналіз матеріалу дослідження, здійснений на основі зіставлення оригінального тексту серіалу “Wednesday” та його українського дубляжу, засвідчив, що найбільш продуктивним перекладацьким прийомом є контекстуальна заміна. Саме цей прийом дозволяє зберігати експресивність, іронічність, сарказм та стилістичну своєрідність мовлення персонажів за умов технічних обмежень синхронізації. Контекстуальна заміна виявилася універсальним механізмом адаптації культурно маркованих одиниць, ідіоматичних виразів та молодіжного сленгу.

Встановлено, що у процесі дубляжу систематично застосовуються також граматичні трансформації, зокрема компресія, перестановка, узагальнення та опущення. Їх використання зумовлене необхідністю узгодження темпоритмічних характеристик реплік з артикуляцією акторів та хронометражем сцени. Це підтверджує, що технічні чинники мають безпосередній вплив на вибір перекладацької стратегії.

Окрему роль у процесі адаптації відіграє культурна складова перекладу. У серіалі “Wednesday” значна частина комунікативного ефекту ґрунтується на готичній естетиці, чорному гуморі, інтертекстуальних алюзіях та молодіжному дискурсі. Український дубляж демонструє прагнення до збереження цих елементів шляхом використання експресивної розмовної лексики, іронічних конструкцій та стилістично маркованих відповідників. Це свідчить про орієнтацію перекладу не лише на формальну точність, а й на функціональну адекватність.

Аналіз довів, що переклад серіалу “Wednesday” українською мовою загалом відповідає вимогам сучасного аудіовізуального перекладу та демонструє високий рівень професійної адаптації. Українська версія зберігає ключові риси мовної особистості головної героїні — стриманість,

саркастичність, інтелектуальну дистанційованість — і водночас забезпечує природність звучання для україномовного глядача.

Підсумовуючи результати дослідження, можна стверджувати, що аудіовізуальний переклад є складним багаторівневим процесом, у якому поєднуються лінгвістичні, когнітивні, культурні та технічні чинники. На матеріалі серіалу “Wednesday” доведено, що ефективність перекладу забезпечується системним застосуванням контекстуальних замін, граматичних трансформацій та стратегій культурної адаптації.

Практична значущість роботи полягає в тому, що отримані результати можуть бути використані у навчальних курсах з теорії та практики аудіовізуального перекладу, а також у діяльності перекладачів, які працюють у сфері локалізації серіального контенту. Перспективами подальших досліджень є поглиблений аналіз перекладу гумору, молодіжного сленгу, а також вивчення впливу стримінгових платформ на трансформацію перекладацьких стратегій в умовах глобалізованого медіапростору.

Важливим результатом проведеного дослідження є також встановлення залежності між жанровою специфікою серіалу та вибором перекладацьких стратегій. Серіал “Wednesday” поєднує елементи підліткового детективу, готичного фентезі та чорного гумору, що зумовлює підвищену стилістичну складність перекладу. Саме жанрова багатошаровість тексту вимагає від перекладача постійного балансування між точністю відтворення змісту та збереженням експресивності, іронічності й драматичної напруги.

Дослідження показало, що у перекладі діалогічного мовлення персонажів значну роль відіграє прагматична адаптація. Репліки в серіалі “Wednesday” часто виконують не лише інформативну, а й характеротворчу функцію, формуючи уявлення глядача про психологічні риси героїв. Тому перекладач змушений орієнтуватися не тільки на змістову складову висловлювання, а й на його прагматичний потенціал, що проявляється в інтонації, підтексті, паузах, іронічних натяках та саркастичних відтінках.

Окремо варто відзначити роль перекладу у формуванні мовного образу

молодіжної аудиторії. Серіали, орієнтовані на підлітків і молодь, активно впливають на мовну поведінку глядачів, закріплюючи нові розмовні моделі, емоційно-оцінну лексику та сленгові одиниці. У цьому контексті аудіовізуальний переклад виконує функцію не лише передавання змісту, а й мовного моделювання, адже саме медіапростір є сьогодні одним із ключових каналів формування сучасних мовних норм.

Переклад серіалу “Wednesday” українською мовою демонструє прагнення до збереження цієї функції шляхом використання сучасних розмовних конструкцій, адаптованих фразеологізмів та стилістично маркованих відповідників. Це сприяє наближенню мовлення персонажів до реального мовного середовища молодіжної аудиторії та підвищує рівень ідентифікації глядача з героями екранного твору.

Узагальнення результатів роботи дозволяє зробити висновок, що аудіовізуальний переклад у сучасному медіапросторі виходить за межі суто технічної мовної операції та набуває значення повноцінного культурного посередництва. Він формує канали міжкультурної комунікації, впливає на мовну свідомість реципієнтів та бере безпосередню участь у процесах культурної глобалізації й локалізації.

Таким чином, дослідження підтвердило, що переклад аудіовізуального художнього тексту, зокрема серіального контенту, є складною багатовекторною діяльністю, яка поєднує лінгвістичні, прагматичні, когнітивні та культурні аспекти. Серіал “Wednesday” виступив показовим матеріалом для виявлення сучасних тенденцій у сфері аудіовізуального перекладу та засвідчив високий рівень адаптаційного потенціалу українського дубляжу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

СПИСОК ТЕОРЕТИЧНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абабілова, Н. М., Усаченко, І. В. Аудіовізуальний переклад як виклик для сучасних перекладачів. *Науковий часопис КДПУ*, 2020. URL: https://tsj.journal.kspu.edu/index.php/tsj/article/view/573 (дата звернення: 11.11.2025).

2. Аудіовізуальний переклад при вивченні комунікативно спрямованих дисциплін. *Збірник наукових праць Національної академії ДПСУ. Серія: Педагогічні науки*, 2024, № 35(4), с. 84–98.

3. Білостенко М. О. Сучасні молодіжні видання України: контент, структура та проблематика : *кваліфікаційна магістерська робота*. Донецький національний університет імені Василя Стуса, 2021. 79 с.

4. Бондаренко Л. П. Український дубляж як чинник мовної політики. *Українська мова*. 2012. № 3. С. 47–53.

5. Герасименко К., Баклаженко Ю. Особливості лексико-граматичних трансформацій у перекладі англомовних міжнародно-правових документів. *Advanced Linguistics*, № 12, 2023. URL: https://al.fl.kpi.ua (дата звернення: 15.11.2025).

6. Головенко К. В. Відтворення реалій в українських перекладах англомовної анімації. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*, 2025, № 212, с. 110–116. https://doi.org/10.32782/2522-4077-2025-212-16

7. Демецька В., Федорченко, В. До проблеми перекладу кінотекстів. *Науковий вісник ХДУ*, 2010. С. 239–243.

8. Дмитрів Х. Динаміка розвитку дубляжу в Україні (на прикладі анімаційного серіалу «Сімпсони»). *Бакалаврська робота*. УКУ, 2025. 123 с.

9. Журавель Т. В. Інваріантні перекладацькі трансформації

кінотексту: прагматична адаптація мовленнєвих актів. *Вісник КНЛУ. Серія Філологія*. Том 22. № 2. 2019. С. 183–192.

10. Журавель Т. В. Кіноперекладяк вид аудіовізуального перекладу і його становлення в Україні та світі. *Науковий вісник ДДПУ*, 2018, № 10. С. 35–38. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvddpufm_2018_10_11 (дата звернення: 09.11.2025).

11. Зубко І. В. Адаптація в аудіовізуальному перекладі. *ЕКХСУІР КДПУ*, 2020. URL: https://ekhsuir.kspu.edu/items/f081fea0-81c5-4a98-8f40-5b26e501dc82 (дата звернення: 12.11.2025).

12. Іванова О. С. Граматичні трансформації при перекладі науково-технічних текстів з англійської на українську мову. *Інституційний репозиторій НГУ*. 2022. С. 12-16.

13. Івашкевич Е. Трансформаційна модель перекладу з англійської на українську. *Проблеми сучасної психології*, № 59, 2023. С. 29–50.

14. Інтелектуальні дослідження. Перекладацькі трансформації у художніх текстах. *Інтелект. Особистість. Цивілізація*, 2023. URL: https://intelektn.donnuet.edu.ua/index.php/intelekt/article/view/84 (дата звернення: 13.11.2025).

15. Ісакова Є. П. Граматичні трансформації при перекладі англійських пасивних конструкцій. *Закарпатські філологічні студії*, 2024. URL: https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2024.35.35 (дата звернення: 13.11.2025).

16. Клименко І. В., Ідоятов Д. Ж. Психологічні особливості молодіжних аудиторій різних телевізійних шоу. *Український психологічний журнал*, 2016, № 1. С. 40–50.

17. Ковтун О. В. Аудіовізуальний текст як об’єкт лінгвістичного аналізу. *Вісник Харківського національного університету*. 2008. № 798. С. 112–117.

18. Кузенко Г. М. Кіноперекладяк особливий вид художнього перекладу. *Одеський лінгвістичний вісник*, 2017, № 9(3). С. 70–74. URL:

http://nbuv.gov.ua/UJRN/olinv_2017_9(3)__16 (дата звернення: 14.11.2025).

19. Кузьменко А., Романишин Н. Лексико-граматичні трансформації у перекладі художнього дискурсу. *Молодий вчений*, № 10(110). 2022. С. 124-127.

20. Кушнірова Т. В., Мацько А. В. Основні етапи розвитку українського кіноперекладу. *Науковий вісник МГУ. Серія: Філологія*. 2023. т. 3, № 62. С. 11–14.

21. Матвєєва І. С. Розробка методичного посібника з перекладознавства на тему: «Особливості аудіовізуального перекладу». *Бакалаврська робота*, Миколаїв, 2021, 88 с.

22. Матківська Н. А. Питання методології дослідження аудіовізуального перекладу. *Науковий вісник ДДПУ*, 2015, № 3. С. 147–152. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvddpufm_2015_3_26 (дата звернення: 18.11.2025).

23. Мельник А. П. Кіноперекладяк особливий тип аудіовізуального перекладу. *Наукові записки ОА*, 2015, вип. 58. С. 110–112.

24. Микитюк І., Атітян А. Перекладацькі трансформації у процесі відтворення емоційно-оцінної лексики. *Молодий вчений*. 2021. URL: https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/1060 (дата звернення: 21.11.2025).

25. Мітіна О. М., Ростомова Л. М., Драпалю, К. І. Дублювання як вид аудіовізуального перекладу. *Перекладознавство*, 2022. С. 34-45.

26. Налівкіна Є., Ділай М. Стратегії перекладу лінгвокультурем у дубляжі мультфільму «Тачки». *Folium*, 2025. № 7. С. 167–172. https://doi.org/10.32782/folium/2025.7.24

27. Осипчук, А. Переклад лакун у субтитрах з німецької на українську. *Науковий вісник Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Серія: Германська філологія*, 2020. С. 77-85.

28. Павельєва А. К., Єщенко І. Р. Дубляж як різновид аудіовізуального перекладу. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського.*

Серія: Філологія. Журналістика, 2023. С. 235-240.

29. Перванчук, Т. Б. Аудіовізуальний переклад: основні види та особливості. *Вчені записки ТНУ ім. Вернадського*, 2021, т. 32, № 4. С. 121–126.

30. Підгрушна О. Г. Мовні та позамовні аспекти локалізації мультсеріалів українською мовою (на прикладі англомовного мультсеріалу My Little Pony: Friendship Is Magic). *Закарпатські філологічні студії*. 2021. С. 107- 116.

31. Попова Т. А. Граматичні трансформації при перекладі. *Здобутки та досягнення прикладних та фундаментальних наук XXI*, 2024. С. 353–357.

32. Радецька С. В., Каліща Т. Т. Субтитрування як вид аудіовізуального перекладу. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя*. 2016.С . 81–84.

33. Романишин Г. О. Відтворення наукових концептів в аудіовізуальному перекладі. *Закарпатські філологічні студії*. 2023. С. 146-150.

34. Румянцев В. М. Лексичні та граматичні трансформації як засіб досягнення еквівалентності. *Закарпатські філологічні студії*. 2024. С.146-150.

35. Собокарь А. Типологія перекладацьких трансформацій у аудіовізуальному перекладі. *Кваліфікаційна робота магістра*. 2022. 68с.

36. Тищенко О., Вовк М., Башинська А. Специфіка передачі лексико-граматичних трансформацій. *Філологічні студії*. 2023. URL: https://journal.ldubgd.edu.ua/index.php/philology/article/view/2613 (дата звернення: 21.11.2025).

37. Фадєєва А. С. Спрощення тексту при аудіовізуальному перекладі (на матеріалі серіалу “Wednesday” та його українського дубляжу). *Мовна комунікація і сучасні технології у форматі різнорівневих систем*. 2024. С. 321-333.

38. Федорченко В. І. Артикуляційна адаптація при дубляжі. *Вісник*

Київського національного університету. 2011. № 44. С. 71–75.

39. Фощан Т. В., Литвин А. В. Історичні аспекти розвитку дубльованого перекладу. *Обрії друкарства*. 2023. С. 12-14.

40. Химич А. М., Скиба К. М. Субтитрування як спосіб перекладацької діяльності. *Modern Research in World Science*. 2022. С. 839-840.

41. Хорошун О. Застосування лексичних трансформацій у перекладі мультфільму «Монстри на канікулах». *Studia Methodologica*. 2024. С. 50–63.

42. Шубенко Н. О. Аудіовізуальний медіатекст: специфіка, структура, властивості. *Культура і сучасність*. 2012. № 1. С. 145–149.

43. Bassnett S. Topics in Translation. Amherst; University of Warwick; University of Massachusetts, 2009. 283 p.

44. Gambier Y. The position of audiovisual translation studies. In: The Routledge Handbook of Translation Studies. London: Routledge, 2012. 124p.

45. Kulezic-Wilson D. Sound Design is the New Score: Theory, Aesthetics, and Erotics of the Integrated Soundtrack. Oxford University Press, 2020. 170 p.

46. Matkivska N. Audiovisual Translation: Conception, Types, Characters' Speech and Translation Strategies Applied. Studies about Language, 2014. № 25. P. 38–44.

47. Mirjam Van Dijk. How subtitling is different from translating texts. 2021. URL: https://www.bureauworks.com/blog/how-subtitling-is-different-from-translatingtexts/ (дата звернення: 22.11.2025).

48. Nicolae C. On Audiovisual Translation: Dubbing. Romanian Journal of English Studies, 2018, № 15(1). P. 51–58.

49. Prestige Online.. URL:https://www.prestigeonline.com (дата звернення: 22.11.2025).

50. Tyshchenko O., Vovk M., Bashynska A. Specifics of rendering lexico-grammatical transformations in audiovisual texts. Lviv Philological Journal, 2023. P. 67-69.

СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ

51. (Chapman) Chapman’s American Slang Dictionary. New York : Harper & Row, 1986. 454 p.

52. (CID) Cambridge Idioms Dictionary. 2nd Edition. Cambridge : Cambridge University Press, 2006. 512 p.

53. (COCA) Davies M. Corpus of Contemporary American English (COCA), 2008–present. URL : https://www.english-corpora.org/coca/ (accessed: 03.12.2025).

54. (CollinsED) Collins English Dictionary: Complete and Unabridged. 14th Edition. London : HarperCollins Publishers, 2023.

55. (FarlexID) Farlex Dictionary of Idioms. Farlex, Inc., 2015. URL : https://www.thefreedictionary.com/ (accessed: 03.12.2025).

56. (LDOCE) Longman Dictionary of Contemporary English. 6th Edition. Harlow : Pearson Education, 2014. 2224 p.

57. (McG-IDPV) McGraw-Hill’s Dictionary of American Idioms and Phrasal Verbs. 2nd Edition. New York : McGraw-Hill, 2005. 1096 p.

58. (MW) Merriam-Webster Online Dictionary. Springfield : Merriam-Webster, Incorporated. URL : https://www.merriam-webster.com/ (accessed: 03.12.2025).

59. (ODEI) Oxford Dictionary of English Idioms. 2nd Edition. Oxford : Oxford University Press, 2015. 752 p.

60. (OED) Oxford English Dictionary. 2nd Edition. Oxford : Oxford University Press, 1989. 20 vols.

61. (Partridge) Partridge’s Dictionary of Slang and Unconventional English. 8th Edition. London : Routledge, 2002. 1400 p.

62. Cambridge Dictionary Online. Cambridge : Cambridge University Press. URL : https://dictionary.cambridge.org/ (accessed: 03.12.2025).

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

63. Венздей: 1 сезон : укр. дубляж / за серіалом *Wednesday*; студія дубляжу «Так Треба Продакшн». Україна, 2022. 8 серій.

64. Wednesday : Season 1 / created by A. Gough, M. Millar ; directed by T. Burton. USA : Netflix, 2022. 8 episodes.

ДОДАТОК А

ПЕРЕЛІК ПРИКЛАДІВ, ПРОАНАЛІЗОВАНИХ В РОБОТІ

Текст оригіналу	**Переклад**
Which one of your spirits suggested this toe-curling tchotchke?	Хто з твоїх духів запропонував цю жахливу цяцьку?
The locals are a tad bit wary about Nevermore, so please don't go making any waves, or perpetuating any outcast stereotypes.	Місцеві трошки побоюються Невермору, тому будь ласка, не підіймайте галас, не увічнюйте якісь застарілі стереотипи.
Last time we met, I was about two feet shorter, 40 pounds heavier.	Коли ми бачились востаннє, я був значно менший і нижчий.
Wednesday, part of this journey requires us going to uncomfortable places emotionally.	Нам з тобою доведеться згадати емоційно некомфортні моменти.
My father's twice the man you are, and the only thing he murders is the occasional opera in the shower.	Мій батько вдвічі кращий за вас, а єдине, що він убиває — це свій час у душі.
And that girl, Bianca Barclay, is the closest thing Nevermore has to royalty.	А та дівчина, Б'янка Барклі має якесь королівське походження.
Any plans you have of running away end right now. I've alerted all family members to contact me the minute you darken their footstep.	Попереджаю тебе, Венздей, навіть не думай звідси тікати. Я попросила усіх членів сім'ї подзвонити мені щойно ти ступиш на їхній поріг.
You can save the sanitized sales pitch.	Прибережи свою рекламну промову.
A bitter townie that blames everyone else for the shitty hand he'd been dealt.	Я селюк, який звинувачує усіх у своїх невдачах.

I know Inez is usually three sheets to the wind.	Я знаю, що Інез постійно напідпитку.
Girls in glass houses…should throw a bigger stones.	Чиє б гарчало…це я теж умію.
I have nothing to get off my chest, and I'm not submitting to your emotional blackmail.	Мені нічого сказати і я не піддамся на твій емоційний шантаж.
I took a liberty of putting together a list of clubs that have openings	Я склала для тебе список клубів, де ще є вільні місця
I act as if I don't care if people dislike me.	Я вдаю байдужість до чужої ненависті.
You're not supposed to be up here.	Чого ти прийшла?
That's on a need-to-know basis.	Краще не закудикуй мене.
Want to take a step at being social?	Спробуй соціалізуватись.
They can't stand that this school's propping up their Podunk town.	Їх бісить, що школа це єдине, що тримає їхню глушину на плаву.
Myrtle	Мальва
dozen	десяток
A lake lies between us and that mountain	Але між нами і горою ще озеро
You don't want to be late	Не спізнися
This is a hotel, not a cemetery	Це готель, а не кладовище
Sir! Sir! Sir!	Графе! Графе! Графе!
Dave Matthews Band	рок-концерт(и)
My little baby!	Моя кровопивочко!
You're so clever	Такий кмітливий ти
Why did the chicken cross the road?	Чому курка побігла через міст?
Striga	Стрига

SUMMARY

This paper examines the issues of translating audiovisual fictional text on the example of the TV series *Wednesday* and its Ukrainian dubbing. The object of research is the original English audiovisual text and its official Ukrainian translation. The main aim is to analyze the structural and stylistic features of the source text, identify key AVT-related translation problems, and determine the most effective strategies used in the Ukrainian version. The study focuses on the theoretical foundations of audiovisual translation and its role in modern translation studies; the specific features of audiovisual fictional text such as multicodality and synchrony; the technical and pragmatic constraints of translating fiction series; the stylistic features of *Wednesday* (slang, humour); the classification of translation problems (lexical, cultural); the semantic groups that pose the greatest challenges (youth slang, cultural realia); and the strategies applied in Ukrainian dubbing, including transformations and adaptations.

The findings show that translation is complicated by lip-sync, timing, and space limitations. The Ukrainian version illustrates the need to balance linguistic equivalence with pragmatic effect and technical feasibility. The most effective methods include contextual substitution, compression, compensation, calquing, and functional equivalents for humour and cultural realia. Effective AVT requires understanding both linguistic and non-verbal components, which results in the prevalence of domestication to ensure a natural and culturally accessible target text.

Keywords: *audiovisual translation, dubbing, translation strategy, cultural realia, contextual substitution, compression, synchronization (lip sync).*

Декларація

академічної доброчесності здобувача

ступеня вищої освіти ЗНУ

Я, Фадєєва Анастасія Сергіївна, студентка 2 курсу, очної форми здобуття освіти, факультету іноземної філології, спеціальності 035 Філологія, освітньої програми 034.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська, адреса електронної пошти cwacwa289@gmail.com

- підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему:

«Проблеми перекладу аудіовізуального художнього тексту (на матеріалі телесеріалу "Wednesday" та його перекладу українською мовою)» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлена;

- заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

- згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата _28.11.2025_ _____ Фадєєва А.С._